OFFICE OF THE J. & K. ACCADEMY
No. ....
Date ....
ART CULTURE & LANGUAGES

چھاپ غلام محمد نور محمد

جملہ حقوق محفوظ ہیں۔

شاہِ مرداں شیرِ یزداں قوّتِ پروردگار

لا فتیٰ الا علی لا سیف الا ذوالفقار

کتابِ لاجواب

موسوم بہ قصّہ

لال ما لپری

بزبانِ کشمیری

من تصنیفِ شاعرِ نامی گرامی پیر بہار شاہ صاحب نامی ۔ بیسدوارہ شاہ آباد

حسب فرمائش

غلام محمد نور محمد تاجرانِ کتب مہاراج گنج بازار سرینگر

(شاخ) مائسمہ بازار ۔ امیرا کدل ۔ سری نگر ۔ کشمیر

کاتب محمد حسن فانی اندرواری

در مطبع نعمانی دہلی

آغازِ داستان بحمد وثنائی ایزدِ منّان جلّ ذکرہ

اوّل حمد ماہ خدائی ذو الجلالس — بوین جاہ بداز ما لا یزالس
یسند تعریف قرآن چھہ ظاہر — بسورہ قل ہو اللہ پاک وظاہر
کرِن پیدا یمی در ظلمت آباد — عناصر آب و آتش خاک و ہم باد
کرُن پیدا زمین و آسمان ہم — لدُن از خاک ساتوی جدّ سواد آدم
دِتُن بیجان چیزَن جان سر اسر — کرُن عالم بلطف خود منوّر
زہ عالم شوقہ یارہ سَنْد بناون — جن و انسان تمِن اندر بساون
بناے ہر دو عالم چھُوی محمّد — بناے جدّ آدم چھُوی محمّد
الٰہی پاس کرہ بخشتم خطامے — برحمت علمِ باطن کرہ عطامے
شفیع انومے مہ سردارِ دو عالم — فدا یسند چھکو ساری جان مالم
شفیع انومے سو لُس در روزِ محشر — شفاعتگر چھُو ساتوی زتو پیمبر
شفیع انومے سو لُس مرہم چھُو جانن — غریبن عاجزن تے ناتوانن
شفیع انومے صحابہ ہٹ سو دلدار — وسیلہ چھم مہ یارب زچہ شیے یار
خدایا شاہزادہ ماہِ کونین — وسیلہ آمس بوہنت نورِ عینین
خدایا دوِن جہانن چھُوزہ یادہ — تھندی پاسہ سکینس عفو کرہ
خدا پیر چھُوم پس رہبر جان — منوّر ناو تَیس چھوم شاہِ جیلان
وسالت تُسنزی چھم ہر وقت بس — ہمہ اولاد ہٹ چھم بیکسن کس
دویم صاحب وچھان ہر سا چھم اللہ حال — امیراہ و چھہ ہس باجاہ واقبال

شبلی از پاس ادباری کرن مہ
دفع یکبار رگی خواری کرن مہ
علمدار سو کشمیر کی پادشاہ
وسیلہ چھوس از ان پاک مولاہ
شہ سلطان شاہ ملک کشمیر
وسیلہ امام سوی عالموک پیر
خدایا گنج احسانس مونز رلہ
پاس اولیا عفو خطا کر

۲

خدایا چھوک بہ پاس عنتر لہ وار
غمس اندر بہ پیش مہ یارو یار
کرہ مہ پاری بہ پاس راحت خدایا
دوہم تکلیفسی

منقبت حضرت سلطان العارفین شیخ حمزہ مخدوم کشمیری

چھوک ہفت پشتی میانۍ پیر	ہر سانہ ہر آن دستگیر
یاور مہ چانوی چھوم کرم	یا شاہ سلطان بوزتم
آسۍ بدر از چون فقیر	گومت بہ دردو الج حقیر
کرتم نظر سوئی برانت چھم	یا شاہ سلطان بوزتم
چھوک کاشرن ژئی پادشاہ	سوئی غریبان کرہ نگاہ
یدوے خطا چھوم بخشتم	یا شاہ سلطان بوزتم
نیت گیم پیرو خراب	پائے بو سپنوس لاجواب
امید چھم کرہم رحم	یا شاہ سلطان بوزتم
چھا جان نراون اک فقیر	براہ یس یتھو آسہ پیر
ونہ یدڈلوس وتھ ہاوتم	یا شاہ سلطان بوزتم
آسے بدر نامی بہار	کوتاہ کرئے بو انتظار
آغو پننۍ وصلاہ دیتم	یا شاہ سلطان بوزتم

سببِ تصنیفِ کتاب میگوید

یکے روزے نشستہ شاد بودم	ز فکر و ذکر خود آزاد بودم
بخانہ مسندے عالی نشانہ	وتھر منت گاسہ آسوم کیا شہانہ

ازان خانونہ دینا منور
اکھ زیادہ شہنشہس ہمدم معظم
بعالم در حسن تس کا ظہنہ ثانی
بجلوہ عاشقن دل ہت ژلانی
حسیناہ نازنیناہ دلفریباہ
وہان تس و افزا دل ناشکیباہ

[illegible]

۴

آغازِ داستانِ اوّل قصہ دلاور شاہ و ملکہ افزا و پیدا شدن سیّار شاہ

اول حمد و ثنا شوبی خدایس — رحیم و کارسازس بے نیازس
چھ لیس یاور تمامی ناتوانن — غریبن مالدارن بے زبانن
پس از حمدِ خدا نعتِ نبیؐ لوز — وَنے بو قصّہ عشقن روز دلسوز
چھ ملکاہ نامور ملکِ ہندوستان — مثالِ خلد تازہ چون گلستان
مِٹھا مدّت سپن تتہ آسو شاہا — منوّر پُر ہنر سُوی کجکلاہا
جواناہ نازنیناہ مہ جبیناہ — حسیناہ خوبصورت پاکدیناہ
ترہ ہت شاہانِ عالم زیرِ فرمان — تمس فرخندہ جاہس سوی حکمران
سدا روزان شاہس شہصنت دَرا — بدرگاہِ ہمنشینن نزدیک باجاہ
ستارہ گردِ ماہ زن شہریارس — شو بابی جان کیاہ تس نامدارس
تہمتن پہلوانان و سپاہان — کمر بستہ شہس اکھ لچھ جوانان
توانائی ہنرمندی دلیری — بہر اطراف تہ ہنری یادگیری
بشانِ جم شہا سُوی آسو مشہور — دلاور شاہ تسندی ناو مشہور
لکا حسن منز شہنشاہس محرم — برابر آسہ ہشت خانونہ ہمدم

[illegible]

دپوس تم کیاوہ نے چہک میانو سرتاج
بہر اطراف موجود چالو چہوم راج

چھہ شاہا ناخدا پھیران راتش
قراراہ چہوہ کنہ کونہ بہرتن سالش

دلش شاہن لوکرہ ئی چالو مانہ
چھہ بیشک کم عقل آسان زبانہ

سراسر چہکٹ نان باطل نہ افسون
نہ سخنان ہند شعوراہ نے زہ مضمون

چھہ راتش باخدا ہوشیار آسان
زسوز غم دلس زنگارہ کاسان

دپوس افزایہ کرہ لو چالہ مانے
زہ یدچہوک زیرک دچالاک پانے

شبس نیراہ نیر سالک نہ پردہ
اگر آتش دلس شر عشقہ دردہ

صبر کرہ لوز میانوی چہوی یہ تاثیت
چھہ فیران ناخدا دشت زاگت

شہن ہرگز نہ مانو سنہ کلاماہ
چہہ ہشیار باخدا دتوبش ولاماہ

مع القصہ سپن اتھ بیٹھ دچارہ
یمن دون بالہ یارن گے آوارہ

دپوس شاہن الا اے دلبرمن
کرہ دن شرط قولاہ اینچنین فن

دموتش سر پسندی نیرہ باطل
پسند نرہ نیرہ بیشک سوی چہو کامل

مفصل گوہ یہوی شرطاہ مقرر
یمن دون غمگسارن یژ ہوشہ

کرت وعدہ بیکدیگر دران شب
صبح چپلو سوزس اندر آیہ نقلب

زسپدآداہ چندان ساعت نا
شہ مغرب زمشرق دراد نتو باز

زہ عالم لورہ تمکی گے منور
علم لو نیچ سپنز استادہ منظر

5

ثانجم چانن گنج نه خزانه خاص

دس شاهن بر غم زادو بول

کم از دل خوشی سے ناشاد س

نصیبه چانه ذاتن لکهنتوی غم

[illegible]

به تندی چهوک ونان مے جلد باو
همه تنجیم دان حاکم نه امرا
پریشان و پشیمان هاپچو مضطر
نه چهوک واراه نه نوک پڑنه باطل
ونن شاه سُند چهیه پنه گرِ هانه ملکه
نه چهوک کانهه مشوراه باهم ونن کیاه
کردی ذاتن جلد اظهار آن راز
وچهوک شخصا ایوان مظلوم آدار
دپوک شاهن بدروازه چهوکیا شور
خبر ذر ڈیڈ والو پادشاهسں
دپان تئی چهوس لسان در شهر ها
دوان فریاد چهوی شاها مه گو داد
نه بوزت پادشاهن دپو بخدمت
سپین حاضر شهسن نشته نه پرزهسن تم
دلیس بڈ پادشاها عدل خدا ها
نهی آداره بهیران کوچه بازار

چهوکیاه باطل نه پڑ سوی رازها و
بگرداب بلا عادل نه وزرا
جواباه ئے ونن کینه گے نگون سر
چهه گرِ دالبس اندر کم کم عاقل
ونن از ملکه پڑ گرِ هه ماره پادشه
سِر مخفی بلاشک زانه مولاه
چهوغمگینن سو لاگان هانه دمساز
بدرِ پادشه لگو و دنه زار زار
کرِ و حالات تو نه معلوم فی الفور
بوڑهاک چهی ٹهاهم آمنه ابکیس
چهوخانه میانو همسایه شهنشاه
لو جه الله مه بوزم داد و فریاد
کر لون حاضر به جلدی ئمنه هین بت
یه کیاه ظلم و ستم ونتم کروی کم
درین شب ور فلیران آمن واراه
بنتو لاکن کروک مے لوٹ یکبار

[illegible]

دیُن دایہ اکیں قُبضہ کاغذ باز
دلش دایہ انت دردم قلمدان
اول حمد خدائی ذو الجلالی
پس از حمد خدائی حق تعالے
پھو وعدہ نیتھ پھٹن اسہ کہ منوی رات
پزدی میانوی دین لبس دراہ آخر
پھو وعدہ یس اکیں سوی نیرہ باطل
غرض سر چانو ہمیشہ شا دروزن
لکھن کلس عوض قیمت روانہ
دتن لیکھت سو نامہ قاصدس کن
دم اندردم سو قاصد تیز رفتار
دتن دردست شاہ ہند باشان
پرن بامیت تمامی نامہ خوب
تہ ڈلیشت گوس دردل ئی خیالاہ
صفت تس بادشاہس آس ساری
یہ آفرا بیو فادلسی دین کیاہ

زہ ان جلدی لکھو شاہس لوکہ راز
لکھن شاہس پس انہ ان شکریہ بزدن
دتو ہی ہم تاج و تخت پائی عالی
کرن پیدا ہی ادنی واعلی
سو گو اظہار خود کیاہ کردہ ذات
یہ باطن ہے و نیاوتی دراو ظاہر
زٹن سرتہ ببیس خطاب عاقل
مگر سرک بہامے شاہ سوزن
کریوم جلدی نتہ لو وانہ پانہ
دین تس قاصدس چھوی پیش شہ نتہ
بدست نامہ زٹ تراوی پدر بار
موزرتم تہ پرن باجملہ ارکان
وچھن برخود تموک مضمون بمنسوب
چھو آفرا یہ لکھمت کیاہ سوالاہ
اما جاہل سو کرمت ذات باری
چھ بیشک نزدغا باز و جفاخواہ

[illegible]

۷

بہ لوزت تھو چھلن از آبِ رحمت
پرت نفلاہ کری تمہ عجز و زاری
بزاری حالِ خود اظہار کرہ اُن
دپُن تمہ یا الٰہی کیاہ کرہ مے
نوے در غم پییں مے گوم مشکل
خدایا چھوک بلا شک بندہ پرور
سٹھا بلہ تم کرن عجز و نیازی
تھوی ذاتن دعا اس لس اجابت
پرت نفلاہ تمی نوئے جلادن
بفوراً دھو جلاداہ اک از ان ہفت
تلن یامت اکھ برگشتن ماہ
چھیت تی کھتو بجلادِ دگر شور
گئی دالپن دوہ بازو لش زطاقت
نرے ہنرے بہ پتش کنڈ نہ زان
دیوک افزایہ ای ماہرو بہ پرمان
کرت کیاہ یوت آسہ جادہ کروی کیاہ

دوگانہ تم پران نفلاہ زہ رکعت
بسوئی حق تعالیٰ ذاتِ باری
زدل از آہ وہ نالہ نالہ تراوان
بظاہر نفس شیطاناہ فرم مے
بستی زن ہہی زالہ لحبس گگل
زہ رہچتم سا ایسی تل چھسن لو مضطر
خداین جلد کرہ لس چارہ سازی
کرن تس چھ ان خلیل اللہ رفاقت
کرہ لو جلدی سٹھاہ برگشتن من
رٹن شمشیر بران تیز بر کف
نرے پت کن گیس رو دنیہ بارہ
وتھت تھد گو تلن تم دست از زور
بتھے یاٹھن پتوس پت آیہ تم ست
نہ رود گ تاب نے طاقت نہ یار ائے
نرے سانے الوک در شکلِ خود باز
کلہ چانوی رٹن آسو امر بادشاہ

٨

منع القصة ودانی نئے لوڙاني
سو مضطر آه ئے پٽ ڪنايا داوڙاني
پيءُ وتينا آڪين حال چو چمن بلبل باغ ڪئين
ساران ابو ليا پٽ پٽ ڪاٿين بابا چمن بلبل چمن سنت
زاري ديوان ڪيا ساعاه ڪيا آسمان شاه ڇمن بلبل
سعد ناعاه سئے ڪيان دليل سلطان مهر پڇاءِ گلستان
سئے ڪيان دابا باه وڃن ازيها اندر بدو

وڃي جلاد يامت پادشاهن	ايوان واپس ٿئي بيداد خواهن
دِلس اندر ڪرين فڪر به پنهان	يمن دانا زِن باوِلن نه سرجان
ڇهه يم عاقل ڪرن مے لعنتا نه	گواه سُهي هر ديس هاري نه تانه
دتن دو دو مے جلادن حڪم آنجا	گرفته جلادي ديوداري ته دريا
تہ ٻوزن گبه ٿيا جلاد خوشتر	تهنه ڪاره خود تے اليس جلادتر
به دريا با خوشي تراد ٿ رهنت آئي	هنوڪ رخصت شهن گه ڪن زالان دراي

دربيان بقيه حالاتِ افزاد و تولد شدن سيّار شاه دباغ

دُلاان ساقيا دِن جام فرحت	ڪُرم مے سير از جام هدايت
سُو ڀيما چت لويله مسرّو سينے	اده ڪهر سيّار بحور سينے
به افزا يله سو حال بد سنجاه گو	دلش غمگين شد مانم ٿتن هيو
ويڻ نمه با آلهي ڪيا بنت آمم	ڪريه ڪيا دمندن ازغم مه گو شام
زه ڇهوڪ ڪين بيڪس مند بنده پر	بود الين بيڪسا غمگين و مضطر
تہ ٿيهه ڪم ڪا فه بارد با وزي جهيم بس	ٻهن احوال بد وتم دنيے ڪس
ڪراِن فرياد وزاري ڇهي زلاني	پريشاني اندر هن هن گلاني
دِوان سئے آه و ناله زاريه ڪيا	گهے ميدانوي منزه گاه بکو هسا

رواني سئے بد وزاره پڪارو
وچهن ڪنهن ٽپ بعد وڪهو
هچهن ڪنهن وزير آهن رنو
تن بد وزاره لوڻ سو
وينِ دڪه بد وزاره وزنيا زاه
سنئا وه باه انهو زاره
منعم بساه ڀيرن ڪهوڙي و انهو زاره
نهنما ڪرن نهن سڌي

9

ڪرم ياري مم وڪلين ايے زيبا
ڌهم ڪرم عنايتن سئے ڇيما
ودانائي الهه والطم ازاين مظلم
پرين لالڪين سر در وچهن حڪم
سو ڪلمه طيبه آسوي ڇهين نت
پڙهي تم ڪلمه دين پانه يا مين
ڪرن يامت لشان ڪاسوي در
ڪشاده ڪوه تا هر در زاريه اندر
دلمن خلوط ڪلين بلبل تڪوڻم
زهڻ نرڳي باغ لوڙن زاءِ ڳوڻم
وچهن بلبل پريشان آس بلبل
سهنڊ ولڻ شاه ڪه اوڙ وچهن طلن
وچهن باغاه تڪ شال باغ ادام
اندر بيله زاريه باغ اڙ دخرم
بلاشڪ شوڪو پريس چمن ڪرده سا ٻم
ڪن حمداه دين پيا ئے خدايه

خدا ان فکر دغم نس داره کاسوی
الا ای یار من ون تحلفض ... سوز
شاهوون درد فراقک نار در سوز
رنته ثلث یا لگہ ... آسن ناو
دپان افزایه پر سوی شاه ولا و

خدا ان روز ان دعوت به افزا
یکے اولاد آسے از نطفه شاه
سپید نور ثت برابر یا تامیت
به افزا زاد اکسره ماه لقا من
زجنت حور ته غلمان آیم
چهلوک از آب کوثر دایم
تند قدکر ودنیت در زمین

١٠

اکس جایه وچهن در باغ پر نور
چهن خالی ز انسان آسو منظر
جرت لعل و جواهر دُرِ شهوار
بصحن آن مکان افزایه یا میت
سو چشمه آسو زان از آب کوثر
وچهت افزایه چشمه خوش سین دل
بجلدی تهو چهلین از آب رحمت
کرت حمداه ونن تمه یا الٰهی
سنم پنیی دلس اندر کران یاد
وداکی ته ربواتی ناله دیوان
کرم بازی ز ظلم خواری خدایا
خدا بیشک چهو باور اتهرن هند
بیک لحظه تمی خود نس سبب کر
تمس مظلومه شامس خوان و آوی
سه نعمت یام کهیه افزایه بیباک
پرن حمداه بسوی پاک یزدان

مکاناه ژه سنگین از عق سو منظور
فقط نام خدا تت جایه اندر
تمی افزایه ترا ون تیز رفتار
دپان واژی وچهن ناگاه ته تامیت
اندان سنگین ترار سنگ مرمر
دین ون اتن کرم مے حل مشکل
پرن حمداه خدا لین کن ملفرحت
گهبے بخشن گدائی گه ژه شاهی
اتی پهیوس یاد پننوی ادیدا
ونن هتونے خدا لین چهک نظر رحمان
هُوم منظور مے زاری خدایا
غریبن عاجزان ته بے سرن هند
یمیس از آه و ناله دمتوی فر
زجنت هت بسر غلمان و آوی
دو باره فاقه هر گیه چیت چالاک
خدایا چهوی ژه معلوم راز پنهان

بلا شک کرہ ہر سو سیر دنیا	شو بس سیّار شاہ بس نا دباجاہ
مفصل باڑھ افزا ملکہ ہند	رچھان تن نازنینس شاہ دچور سند
سپد آدا مِتس کنہہ سال زنجال	بفرحت با عشی اندر جھہ فی الحال

در بیانِ روانہ شدن پادشاہ بابتِ شکارہ باز آمدن ومخاطب شدن وزیر را برائے پسر

بیا اے ساقیا جامے پُر از مے	مِہ نت سیتن بلاشک گھر ڈلی
بجلدی دم بیا پے پیالہ تا ازو	وتن چھوم بارِ دیگر قصہ شاہ
دنان ادی روایت شاہ لاآ در	شکارس دراستوی ہت آسہ افسر
زجنگل آد سوی کرتھن شکار کا	بنزدیکِ شہر وانوی دوبارہ
وزیراہ آسو اکھ تس نڈھو وزیرن	حکاہن ساری امراءِ ایرن
ونانی نائیس وزیرِ شہ زور	تمی پتکن اکس طرفس نیین دور
لکھان رادی مِتس تنہ مقبرہ جد	بیہ معول صحیح آسوس جدّ امجد
تھندس مقبرس ہٹ گو دوید	پرن فاتحہ تمن از اشکِ دیدہ
وچھان آسو شاہ دلا ءِ تس دردیہ	وزیرن پرتھن ام کیاہ گریہ زور زاری
وزیرن آسو سوی شہ زور افسر	بدا لس ڈئی کرن زانو کھ چھیدہ

11

مه چھومنه کهنته درد نیاز اولاد
قسم چھوی ذاته سند مشکل گرم حل
ننه دگ دردِ دنیا کیاه کرِ دم طے
سپن تیار دِلن بس دم مه اولاد
وچھو کیاه گو خیالِ بادشاهی
همیشه بادشاه د رامت چهه نادان
دِلُس شهزورنی ای شاهِ عالم
زه اوّل حرم خود بو سه آس افزا
خداواقف چهه ناپوشیده رازن
دلن اندر خدا زیاده چھو آسان
خبر چھا تمس نه زار وده نه
دلوکنه ستر خداین لطفه شاه
کرے وُن چاره کیاه ای دادگستر
دِلُس شاهن لو زانینه دلیله
دگرنه مے دیهم آنت زه اولاد
دِمے هر ته نمے سارِ وُنی زِ روِ مال

پرم فاتحه مه کُس بھا وم بتو باد
دِنم اولاده کو نه آنت گیم کل
بابن شاهی یه کر سه راه پر دمے
کرِت ظاهر گئے بیتھِ دل گرِ تھم شاد
ژِهان کتھه پاٹ بنی خیر خواهی
کرُن گرِتھ تی یه ہیندی دل چھو ژهان
دُنّا مت پو بینه راه بهوی غم
ژُ لُوٹن کله مُنس ترادُت بدریا
نقرآن با پنه دمنوٹ بے نیازن
سه بارن تیغه سیت آسینه شایان
یمن باقی زنانن لطفه لگو نه
سو چانوی لطفه با آسوی با افزا
بجز اولاده ماتم عیش اکثر
مه دم اولاد آنت وُن مه حیله
کرِت حواله وُن بوسوی جلاد
بغم ترادِت کرِت مسکین و پامال

چھوا ز شاہِ دلاوارس خیالاہ
بوڈِت اولاد وُنِ تس گرٛھو یہ آسُن
مہ دِ پوٚم دِمِ مہ اولاداہ اَنِت زود
وگرنہ پے دِہِم اولاد آنِت
سٹھاہ جہلاہ کرُن بوگوس مضطر
کرت دل دُرہ دِ نومس بادشاہم
یہوی غم چھوم مہ ای ہاہری پیکر
دُپس گکرو یہ میانے بابہ جانے
زہ گرٛھہ شاہس نشہ تس وَن یہ احوال
برابر شِن رتن تہ شِن دِہن نام
یہ بلہ سوی بوزہ خرچہ سوزہ بجل
خوشی حاصل سپنر شہزورہ سی تام
دُپُن شاہس کہ ای شاہِ دلاور
برابر شِن رتن تہ شِن دِہن نام
دِنوی شاہن حکم حکّامنی کنو
نہ بوزِت دِ ھو خزانچہ از خزانہ

پموت کَن ھاو بادِ ے مہ مشالاہ
وِچھت اولاداز دل شرٛ چھو کاسُن
اَدہ ھاوت بجاہ باحشمت دِ جو دِ
گرس جاپس بو کرہ نیلام زانِت
جواباہ کہنہ تگو منہ ماہ پیکر
کرے بو چارہ چانوی یدٛ چھو ماتم
توے چھس شہ پریشان زارو ابتر
کرے چارہ زہ روزم شادمانے
شہادم خرچ مے بہر سفر حال
اَنے اولادہ سُند کو نہ جایہ پیغام
دِئی بہر سفر لعل زبرجد
صبح پھلو گو سو نزدِ شاہ باکام
مہ دِ م خرچ سفر لعل دِ گہر زر
اَنے اولادہ سُند کو نہ جایہ پیغام
یمس شہزورہ سی نزہ... نہ خرچ دِ لو
دِتِک تس لعل دِ گوہر بیکرانہ

۱۳

بمجلس پادشاه سے زاپه دلشاد
سو لپشت نامه گلده دراہه ازاد
چهم بلالان تهم اندزمری ای بمن ان
نبا جلدی بهمراه نازنان یه
جلد سوزکی به نامه سوی دباله
پیاری یله کرکه نامت یلاد
نقاره بمن مبانی فتح در چهنل
انک افسر تیر فتح جلک سار کوبل

لدرت دون فیلبنی گوهر عماری	تلیه سیتن بحشم تاجداری
دویم د پزرش ه شاها باکرد فر	بهمراه تکزه بانس جمله افسر
بحشمت اہل کاران شہنشاه	زه ازن بانسی سیتن بهمراه
نه بوزت دغه وزیر تازه رد جل	دین گلره یه کرد تهم مشکلاه حل
بحام چهم مه منت تا قیامت	زه ماهت از مهای گلدی ژدت
ذبت ئی گو روانه پیش شه زود	دتن تس ای شه باحشمت وجوده
مبارک پهوی مبارک صد مبارک	دعائے بذزه گرتهنے رد مبارک
وچهوم شاها مه چانوی برج اختر	مه الوز سو چانوی سوز جیگر
فلانی باعنبی اندر چهو مسرور	سو چانو اولاد گرهنس چشم بد دور
تیاری کرزه دل دل تل عماری	کردتس نازنینس سنشاری
ده شاه هند هم لائینگے جلدی	ده لور دیده هم لائینگے جلدی
ته بوزت پادشاهن حاکمن کن	دتن شهزورسی انعام گرته دنو
خبر جهسینه یه کنهه افزاسه ماچهم	بمیس تکهه بیت بنزادم مه ماتم
انک خالی کریت خزانۂ زر	دتک شهزورسی انعام گوهر
کروک خوش ته خوشی حاصل تمس گے	مسرت لبه تمی غم تس و ست پے
پس از انعام اد سپنری تیاری	لزکهه دون فیلبنی گوهر عماری

کرن اولاد پادشاه هند مبارک
مبارک چهوی مبارک صد مبارک
پس انته دراہه همره شهسواره
دوان دالیه خان ترل بمو شیراره
یکالی اتن رد نهه ته همه نیه پیچه سالاره
شهنس نه یم وزیر بیت سرداره
نجر انس ته همو کن عامه سو بهمان
بفرحت تس تزادوان تیز پرواز

۱۷

مفصل تابع خانسو بیس دلگاه فیروز
بعد انه پیچه بر روز
دانی سه تنگاه رو
نه همه سو وانه سکاره
نقاره شاه و سنا نکه بکاره
نمین مثله و پتن شو نقاره
دهوی یله سور سیاره
دیان از تواب سیر آواز

الوانی ماچه جلد سه دراہه مروجی ازه
ته بوزت دراہه لاران لشکر د مسح کنه از افشاء
دتن انها اسی اندزر اتی شه عنبات نهاران
دیا مبین ماسی پاچه بنت منه ای شکاران
دوچاره سوی سپین ببران همپشته ندک اداره
جلادان پتن دین پیر سره زمین باره

مگر یَس پانہ حافظ آسہ مولیٰ
سراسر باوِلس آغاز ہ انجام
وَنِہ لس بالِ سنزی خبر ساری
تَتھے پاٹھن ونے بوزی سیارہ
دلوس سیّارنی موجی کرِ کیاہ
نہ بوزت درایہ افزاے صحنس اندر
وضو کرِ تھی پُران نفلاہ بزاری
خدایا ست مہ جانی بس دلس چھم
خدایا دم مہ دُنگن فرحتوک جام
خداین عاجزی منظور کرِ لس
زجنّت حورہ تہ غلمان آیئے
وِلوک تس مایہ سِیتی گلعزارد
یہ چھہ وی جامہ ژرہ پانس لاگ مالی
دلوک افزایہ پیالاہ رتہ زکوثر
بدروازہ گرتھو باغس دِ تہ خوشتر
اگر درواز ہسی کھولنوک صدا گو

تمس جلّاد تئے دشمن کرِن کیاہ
کرِن محرم زا دلّ تا بہ اتمام
ودانی چھس ونان سئی بے نیازی
یم آہی نا خدا گیمت آوارہ
زلہ لس نیرہ نس کونہ کُن تُھاچھاہ
چھلُن ہتھو ہتھارہ نے از آب کوثر
خدالیس چھی منگان از کرتہ یاری
زآفات زمانز ئی ہہ رچھتم
گژھو مم بخنکوی گُرسبدِ وُلن از رام
حفاظت حافظن کیاہ پور کرلس
نِشہ سیّار شاہس کمہ مائے
نگارو بالہ یارو دلقرارو
یہ چھی خنجر یہ تُل دردستہ جالی
اتھس منز رٹتھ دِ لو ہس نیرے ڈر
بخاموشی ہیو یکجائے بردر
تمنّا باغکوی کینسہ اکِس ہیو

نگر اخر آبہ یا مت پادشہ ڈیو ٹھ
نی پرزہ نا دل آنشاہ دلا در
دین سیار شاہس مول چانوی
دلیس سیارنی کرِ چانو مانے
ہہ ترادم یلہ مارن کر . بو ترادن
دمس گردن ہمسن لو بدلہ چانوی
کران ہت لازہ چھوی سوی مشالہ
نہ بوزت آدُ سوی ترِ زیر شہ زور
کھورن تھف کرتھ کرنس زارہ پارہ
مسہ کر شور ہرگز شبر زورہ
ستم تلُ چانہ ماجے آسو تقدیر
اثر سیارسی بردل ہنا گو
دتن شہر ورسی باحشمت و فرہ
دوان گے دو شیوی بیش شہنشاہ
وچھی یامت شہن آن مہ جبینہ
ستھ دلشادہ گوڈ لیشت سو بلبل

دین سیار شاہس اتھہ مکر زلو ٹھ
لگے سیاری ونیے صبر کرہ
بہوری گو نہ بہوی بدخواہ چھو مبارہ ی
مہ کرہ چھم بابہ و نتھم کوہ بوزانے
زندے منز مر گزارس لو بر ساون
منشم کرِ بے ستم زاہ چانو پرانوی
نوان پادر سہارن ڈالہ ژ مالہ
ازن سیار شاہس لتش جلد و در
مہ نیو تھم صبر و آرام و قرارہ
بخش سہ پادشاہس چھو بینہ کنہہ رہ
بنیا تقدیر سی تن کیا چھو تدبیر
سو صبر کِ آب تس نارس و لی ہیو
وُنہہ یام کوہ مہ چھم بہ شہر دلاور
سیارس چھوی زیر و لخواہ ہمراہ
بہ الفت نالہ منو کرنس بسینہ
بیتھ باٹھن گڑ ہان بلبل وچھیت گل

وبیان چھیں ... مولانا ای ... شہنشاہ ...
چھوڈاھن علمنی ... شغ ... کا علاوہ آک ...
روانہ ... چھیٹ کا ... بیبی ... فلسفہ ...
عالمن پڑہ ... ساھب ... مضمون ... بیبی ... پھان ...

برابر تا بماہ سوی شادیانہ
کرڑوک درشہر کیاہ جشن شہانہ

پتھے پاھڑن چھو گردش روزگار
چھوھارس لوہ بنان لوہ نوبہار

سپن شاداب ساری خاص کیو عام
شہن لاداسن آو انجام

دربیانِ ارسال کردن سیار شاہ بملتان شہر بابت خواندن تعلیم و باز آمدن

بیا اے ساقیا خوانِ ملوّن
چھو عشقن داد ہت عاشق للہ دن

سپد آداشہ رئت رفرحت و شاد
شہنشاہس فکر از ہر غم آزاد

دُوہہ اکہ تس خیالاہ بھو یہ در دل
دن باافسرانِ دِن گو یہ مشکل

ولو دن کاھنہ چھو نہ عالم بابن ذ بار
روانہ تس لنش کرہ ہون یہ سیار

ولیکن گرژھہ سد آسن عالماہ جان
چھوداھن علمنی ہنرلیس کرِہ ژان

دِمے بیشک بتن لو تاج بر سر
تھوَن دوُن شہرنی افسر مقرر

دا بہ رَوا افسرَ و سارِ پو امیرو
دلوک سو جاہ دلس اندر مشیرو

کرک فکراہ ولوک ئی پادشاہس
تمسن ہندستانکس لحکلاہس

کہ ای شاہا ہر غم تہ فکر ژی
دفع کر غم تہ بر دل ان شکر ژی

پچھو ملتا لس اندر اک مولویاہ
چھوداھن علمنی تس کا نہنہ ہمتا

... سو ملتانس ... مولوی ... رادی ... ہم ...
... بخانہ مولوی ... وشاہ ... اولاد ...
... شنہشا و شاہ ... صحیح ...
... شرع ... اوک ... صحیح ... یار ...
... آرامہ ... مولوی ... بار ...
... بیار ... ولوی ... بیار ...

... دوق نشاہ ... ہندوستان ...
... روان ... بیلام ... نیلی ... نزان ...
... سکادر ... دربار عالی ...
... فاصلہ ... بانی ... خانہ ...
... سبیلیت ... بجر ... سوار ...

دلکن ... چھی ... امی ... ماری ... علم ...
دیکن چار دہ ... علم ...
ھوت ژی ... پادشاہ ...
اگر تعلیم ... مانی ...
ولومن ... کرد ... نظور ...
... دوہ ... عزت ...
... عالم ... بیار ...
... سوار ... تعلیم ...

دوہ شکو سراکی در دوان ان آسی
پین دو نوی بہر علم و عمل پور
شہ شمشاد کو دلشاد در مسرور
لکھن نوبہ کر عطاہ تس پاکن بسی
خدا پچھ ہمیشہ ر افزون تس
پس از حمد خدا لکھن افضلس
مبارک سا مہ ہا کر فرکی منز
پین در علم دنیا شاہ سیار
مبارک صد مبارک پور سیار

ونان ساری علمی ولکن بصد جا
شہ شمشاد حق نِتی کر نوی ناو
ران نی سپن سپن شاہ سیارس
نگارس بالہ پارس گلعذارس
شہ چوداہ دری سپن زاد با نم
ران تعلیم آسی صبح تا شام

پڑہ ناون چوداہ وے علم پاتئی
نمن بو تور پاسن سیت لیکن
دلیس شاہن گڑھی خوشن ننژہ پاتر
بروزِ پنجمین سوی شاہ شمشاد
ناہن ہمراہ پاسن سیت سیاّر
بوقت شام تم در شہر ملتان
کروک آرام کہنہ دہ بلہ آداگے
کری شمشاد شاہن چارہ جوئی
مکاناہ تھندہِ بابت رتو بناون
دناں تت ہنر نمن تعلیم آسوی
کرن آموختہ در علم سیّار
دویم شمشاد شاہس دختر اکس
قدس شمشاد زیبا سرو آزاد
کرے کیاہ وصفِ لکہ شکلِ شمایل
رخس تاباں کیاہ چون ماہِ نو ستس
دچھت نازک بدن نمنند سو نصوۂ

مبر عنم شاہِ عالی مہربانئی
تتی پڑہ ناوہ ئے یتہ چھُس لو سکن
مگر تعلیم وتنم جاں جاسس
بعزمِ شہرِ ملتان دراؤ دلشاد
ہتوک رخصت شہس گیہ جلد تیار
سپن واردِ تمے دنوی بصد شان
تھکا دٹ بلہ زچک اندر خوشی پے
کرن حاصل ہنن تس سرخروئی
نشستگہ شاہِ سیّارس سجاون
کران از ہر علم تفہیم آسوی
سپن عالم سٹھاہ آموختہ کار
ونے کیاہ کرتھہ سہ زن زاختر اکس
وچھت نمنند قدرِ عنا گزہان شاد
گزہاں تس کن وچھت دل آسوا بیل
زچشمِ ناز عاشق رانگاہ بس
یوان عشاقتی الماسکو ی تیر

گو ان لو سہ ہمراہ ...
پر دو لولاہ نا مہ صلہ
لکھن سوی نامہ شمشاد
ہملک ہندد پچھون سونہ
شمشاد دلشاد دو مسرور
وچھت کوناو بہر سواری
دلیس شاہ پور جلدی عماری

نک شاہ نامہ سند دنو انوس گو ... مجمع عالم ... کنہ دی باب
وہن شیر زوہر ... شاہن شیر ... سہ ... مس
دوہ مکو بیہ ... شاہن شمشاد ... سون شہر ملتان

[illegible]

انک هتیں اکس پیرت عماری — کرک بتں نازنینں جان نثاری
روانه شهر ملتان گے بحشمت — الو کهر سیار شاه خورشید طلعت
ایوان هر سو دیوان شاهیں مبارک — مبارک صد مبارک صد مبارک
سٹهم دلشاد سیهیں شاه دلاور — مناؤن شادیانه شهر ہیں اندر
کرک تا هفته سوی بیں شادیانه — غریبین باگرک از حد خزانه
برک لولاه زلعبد شادیانه — پرک حمداه لسوی آن یگانه
خداوندا کردم نظر عنایت — بخشتم از نکوکاران هدایت

دربیان رفتن سیار شاه برائی شکار و عاشق شدن برلال آمال

وبان ادی اداگو پورک سال — چهه در عیش و طرب ساری بخوشحال
دوهه اکه وتهو خیالاه شه سیار ہیں — نظارین رامن بوزاه شکار ہیں
روانه گو بپیش قبله گاه جل — دن باقبله گاه تم از گیم گل
دتم فرصت بجنگل بو شکاراه — کرت یمه ها سرت نگوی نظاراه
دیس والیس شهن گڈهه کنهه میر غم — زه کر سیر و سیاحت باچم و خم
بجنگل دوره کرباساز و سامان — نظاراه کر شکاراه چهوی شاهان
دتن تس فوج و لشکر سیت لبیا — سپه سالار ساری کم زره دار

[illegible]

19

[illegible]

در بیان قصه لال آمال پری

[illegible]

نکہ خنجر تیز غمزہ چھو در دل
ستہ یو قتل عاشق تیز کرتل
پچشمان عاشقن پادن ہانی
گرانی زیادہ چھے انزم مستی
نازان یار چھو کمان کمین کل
زنزہ تیز تمسند ابرو کمان
نتہ ہو کمان ابرو چھت چھ انبر صاد
نامہ زن قوس قزح ازمی ان چھو
چھو دامہ نون بیدردی پرنوز

ژلہم زنگارہ دل سے بلمنا
انم در جوش جل سے دم انت لوش
پرستانس اندر اک نازینا
چھیت تس مہ رخن شکل و شمایل
مہ کامل سو رخ ڈیشن چھہ یمیت
تبشریح بوزے تمسند سراپا
قد بالا تسند در باغ شمشاد
نتہ منز جنکس پاعنس صنوبر
تسند گیسو تودہ از مشک سیوہ
دیا اندر میان دو پر زاغ
نتہ ماہو تسند مثل دو ظلمات
سو خط یار یا نے بیہ نازنین اس
دو گیسو یش ادیزان تا سرینش
خزانس حسنکیس زن راچھہ شہمار
جبینس پٹ ادیزان تس زنہ کاکل
ڈکہ تمسند شوبان زن ماہ ہفتہ

بہر گونہ یہ دل چون گل پھلمنا
وَنے بو قصہ لال بال ہو گوش
کرے تعریف تمسندہ حسنکی کیا
چھنہ ماہ فلک ٹھہرن مقابل
چھہ وہمس منز گلان اندر ندامت
یکا یک بند بند عضو و اعضا
گمت سرسبز ڈیشت سرو آزاد
پر زلون نا بہ ون از شبنم تر
زکافوریش خط جد دل نمودہ
بمنز ما آسہ ہے نیلہ کیتھ منز لاغ
سو خطا تس منز روان زن آب حیات
زنزاہ در آمنز خورشید چین آس
لبلونی اعشقہ پیچان زن ہم غوش
وچھن یس زن چھن لس کالہ رنگ مار
یہ چھو شاخ کارہ پٹ یا شاخ سنبل
بنہ برابر زن نیمے نہفتہ

حسن نورانی اماماہ
چھنہ ماہ سہ زیبی
پچھو ونہ سینس چھے ونمن
تہ سید پچھو چھن انہ
زرفشان ورانی یار
کیا سفید لعل چھ
تمسند لعل لبن
تمسند شینہ وانہ شیرین

شوہر زن پچھان دُر ثمین = دُر ثمین ... ورنہ ثمین زران
چھو دانہ دانہ ... ہر چھن عنبرنہ عاشقن ... لعل ماران
لو ہوتا خال ... زان تمسند خال عنبر ... زن شعلہ دل ران
وچھ وزن ... مشک پیھر ... منز زاغ
بیان کرنا ... مشک ... جنبش

دِسَن سينني كران بله خنده باشي
وڇھپ گردن صراحي مست گيشر
رُو په هٹيمي گنڈت سئ مخته مالبه
بلور ک شاخ زي هيولس دڈ بازو
نرے تمسنزه بهشتچ هنيه لبجه
زه اته تمسند شوبانی کیاه دلاآویز
سو سینه کیاه ونئے زن آبگینه
چو قبه نور سینس منز دو پستان
سو نافه کیاه محبت کي اضافه
دو رالش پاسدار گنج عصمت
پديو پچھه کیهڈالتسند حلبي شمعدان
دو پاي نازنين تمسند سمن گل
برابر آسه تس تم زور عنصر
مع القصه سٹهاه سوئ نازنينه
پرستانچ شاه لس پرپه تابع
تمامي پر په تمسنزه زد نزه دائے

لگان طوطي نه مينا واله آشي
بمستي مست در ميخانه هميشر
وڇھپ عاشق كران تس دل حواله
برابر تم مكلل هستر ازو
وڇھن ته الن نه روزان دِل ته ڈیجه
نمن از خون بلبل رنگ خونريز
وڇھپ ديوانه كم كم ته جبينه
دو غنچه ناشگفته درگلستان
كران عشاقني بدلس شگافه
نته ما حكم ان مُلك قسمت
نته ما آسه هے الماسه چي كان
رنگت تم از حنا آسس چو بلبل
تو رے سيت حُسن تمسند آسو خوشتر
حسيناه خوبصورت نه جبينه
دوائی جلوه پر راز راکھ
سه نہنر نئی ناز پرور آغه بائے

کوت کال پیٹھ [illegible] مہربانئے ہا دوم روے
دل گوم [illegible] دیوانہ [illegible] ژھاٹن
گلہ زن [illegible] مہربانئے ہا دوم روے
ادہ منتہ [illegible] تمہ [illegible]
تتھ [illegible] تنجیم افسانہ
مہربانئے ہا دوم روے

بقیہ حالات داستان

۲۲

دپن یارب چھن کریا رہ سندر روے
خبر چھمنہ سو کت جائے چھو نحوی

اما چھا باوفا کنہ چھوی جفاکار
ہیمنا یورکن کرلس گرفتار

صبر رودسنہ دوانہ نالہ پتے آہ
ژھاٹن ہتونے کران کرتھنہ پراہ

منگن ذالس خدایا بوزتم زار
سو میانوی ٹاٹھو بیہ نا یور دلدار

خدایا جلد بھرلس میان بانئے
گرتھے نتہ لس سوا بانہ تہ رضائے

ہمس رستو کر ہیم اکہ سانہ آرام
سونے داہم گرتھے ازجان ناکام

نہ رودمس صبر نے رودس قرارا
وژن ہتونے ہنن تمہ حال زارا

غزل از زبانِ لال مال پری در فراقِ سیہ بار شاہ

دلبرہ ہیمو وندہ یو جانے
مہربانئے ہا دوم روے

جل یتہ لاگو نازہ یارانے
مہربانئے ہا دوم روے

تنجیمس اندر وچھہ افسانے
ڈیشتھی سپہلس مست ازے

دل گوم دیوانہ شل ویرانے
مہربانئے ہا دوم روے

تقدیرہ بدچھوم ماہ تابانے
تدبیر کرہ نا پانہ پے وژے

تفسیر پیہ پر سورم ترانے
مہربانئے ہا دوم روے

نازک بدلس گوم بریانے
بلہ از تنجیم بوزم پے

چھ اس پریہ پرستانچہ سنز دار
ننوشس سیت چھو ینہ سانو ملہ زار

کنہ ہمذات با ہمذات یاری
بجز ہمذات ہست نا پایداری

ولس لال مالہ دتھ جلدی جلد نیر
وچھن کت جایہ چھم دلبر مہ کر دیر

بسان کت جایہ چھوی جانانہ سیوتے
وچھن کت شہرس اندر ننہ بانوی

زمشرق تا بمغرب تراؤ پرواز
بجز پیغام ہرگز ایز نہ باز

ننوی پوزت سہ گلبانو پریئ
بشکل جانور لتس ژھانڈنے درائے

دفان پلہ وارثے ڈنڈگ دلس منز
کران سیارنی آیس لبنکی سنز

وچھن منز جنگلس خوش شر جوانا
پریشان گی وچھت سوی حسن رعنا

سو ہمنند حسنہ تازہ نینگوی جان
وچھت ماہرو سپز بے ہوش بے دل

آتی در شکل آدم آیہ سوی حور
سیارس دنڈھ کنہ لاگت کنن دور

کرن سیارشاہس عرض ای یار
کتیوک چھوک کمہ ملکوک ژی شہریار

دلیس سیارشاہن اے نگار
ونن سیارشاہ چھم گلعذار

وطن میانوی چھو ہندوستان ای یار
چھو سے ہندوستانوک شہریار

اما دتم ژہ اے ماہرو پنن ناؤ
پریہ چھکہ حور چھکہ با ناز پیراؤ

پری دپو لسن لو چھسنہ کینہ نادلا
پنن پیغام چھس پوشید تھاد

تنوی بادن اتی گیہ غیب درحال
یعنی گیہ ونن تمہ ننز لال بال

پنهي پاڻ کران راوي روايت
چو شير نر کمند هٿ جهوي واني
سٺهڻ دور يو سوي از فوج لشکر
سر راه آسي اکسي جاءِ ناگاه
سڀئين غائب سو هر نه دراس نه نيب
سونا گس منزو سان يا مينت زبان
ڏين هر نه کهسي واپس ازين آب
دران اثنا نظر کري اکت کن
ڏٺئين يامت تمي وزه زاو با ناز
ڏٺئين سوي خاصه باغاه تازه سبز
تنت اندر آبشار و ارغوان گل
گلن بندي تماشا گو ڏٺائي
ڏٺئين جاياه اکت کن باغس اندر
بنگاه اکت تت مکانس کيا نقشدار
تنت اندر دوره ڏيو ڏٺين تخته زر
ڏٺئين تت منز هيٺ زن حوره تاره

ڏوان سبار شاه لشن هر ليني هيٺ
رڻه لسن وار کينه جهو سنه يواني
زلان هر نه پتي لشن شاه انور
ڏٺائي زهن نه هيرن اٿه اندر ڏٺا
کجا هر نه سو آسوي آسو سيب
ڏٺئين تته برلب چشمه جهو پر ارن
رٽن اندر کمند سينے فتحياب
لغنچه اک چهٔ لاله زار ڏيو ڏٺين
يا آن باغ ارم با ناز و صد ساز
بهر سو رنگ رنگ گل نار و گلزار
ڏٺت سنبل پريشان آسن بلبل
ز بلبل لوئي عاشق گو ڏٺائي
ڏئي کيا تت جرت آسن لعل و گوهر
منقش کيام تمک تم جار ديوار
منقش کيام سو آسي با کر و فر
تمن کن ڏيشتهي گو بے قراره

تھوم منظور تم پر دردگارن
زہ اے جانانہ دُولن تراؤم ملالہ
تھوم منت لگے یاری لو یارے
یتھے پاٹھن سہ گلبانو پہ ہی ہم
تریم فیروز بخت وزیر لال بالہ
تریو پہ لیو کرد کھتس تڑھے مدارا
الوک جلدی پلنگاہ بالہ یاہ بس
وُچھتی شاد گو سبابہ پائے
خدایا داب جھاکنہ خواب ڈلو ٹھم
یتھے پاٹھن سہ لال امال شاد ممبر
گردن دایہ حکم وُدہ لار اے جانن
بجلدی درایہ گلبانو پہ ستانن
ارِن سازندران ناز نا ساز
زِہ دلبراک اکس کُن مست و مخمور
گمت باہم وسالس محو زی یار
رڈی سازندرو سوی ساز بانان

عطا کُرد مم مہری آہ دُین لٹہ ہارن
قسمھم واتنہ زہ چھوی ڈن ذرسالہ
ہمبر غم کے کرد تھناؤ دل ادجارے
دُنیان سیبار دی شاہا ہمبر غم
دُنیان سیٹار سی جانانہ موزال
تلوک از خاک کرہ تھی زارہ پارہ
کران مورہ چھلہ کیاہ شاہ سیار سں
دُیُن باطن تہ چھان ہُوِس گنہ عیانے
دلس دُچھہ وُچھہ یہ دلبر شاپ دلو ٹھم
خوشی اندر بمزر فو ہمزر گے لُور
الوک ساقی بلاوت بہ غزل خوانن
کرن پرواز سوی آن گلستانن
گرہ ھن لس ساز بونت سنت بندرا
عشق سوی زانہ لبن فرغشغنوی زور
یتھہ بلبل محو آسن بہ گلزار
رباب چنگ تی سارنگ بندرا

گبس ئے کال یار بس بیت منّت چھم دُن اگر
ابا لو رم جیذان کال سم غم
دو بس راتی پر ساعت پلوانہ
مو گو یر کال در عشقت دیوانہ
کتھک لورم با حشمت و جاہ
دو تو پہ لال عالم شہنشاہ
نغرت تو چھونی سر نزلدہ
زہ دلبر کی الکس کُن تم تعجب بلہ
مُنی پر حفر گیہ در الحال
کو دکی پاکو اگر بس پرسش حال

نکال حسن نزا کر بنی چیچھو ہمدم
دگر نہ سانو محبت پچھوی یہ پاکل شکل
بہ بلبل گل لیان دو در پچھو منشک
پچھو دور عاشقن دُن کتو طوفان
پچھو ام تژ سوارے خانہ

تا مت پهرم عشقن زرره	گڑهتو خبردار
لوئن نہ میانوی دلبر	دالُن پهتر آدار
بلہ تراو سمے بر خاک سر	گڑ هتو خبردار
لوزم دکئے رانج خبرہ	سار بس کن ژی دار
نار بس نواز س چارہ کرہ	گڑ هتو خبردار
دُن دادہ کوی بن چارہ کرہ	عشقن کرس بیمار
ژئے رستو گڑ هم زیرو زیر	گڑهتو خبردار
بهار نامی دا رہ کر	بند کرنہ دُن بایار
لوتہ پاڑھ عشقنہ تارہ تر	گڑ هتو خبردار

بقیہ دا ستان

بیتھے پاڑھن سو شب در نغمہ ناز	ادا گو یار یار بس سینت دمسانہ
گمت مشتاق تم سوز ہن سازین	الکس اک گی سنت تم وارہ زارین
صبح پھلو بلبلو تلو خوش کلامہ	کو کر بانگاہ گیہ وتھہ خاص و عامہ
زہ دلبر وصلکی تُل جالو ارن	زخواب عشق و مستی در ایہ تھارن
چھلوک از آب کو ژر رُوئے انور	دُ شئے کھت با چشم بہ تختہ زر

دلو بس واپس سکار ا ریکا وہ
دُن سر کیا پچھو پتہ پاکرتہ بچارہ
زہ نیشوی ساعت اخان در مخشر
بیم ای جانان بس جانان دلبر
بر بلہ لوری شی لال عالم پانہ
حکم کرنہ پہ خو تن عیش

فالمہ بچہ تاکھ جل بنل اکہ لال
ریان اشک پس ساعت بھرپارہ جاکر
منعد ہے ہمن و دو رچھو دو صوبے
بنوبہ بوریت تن قلم سنت تن بوعسکن
نخیتہ مہنعتی ساکیفن ریبغ جس حسب

لیکھن اک ساعت نا ماہ باہمہ حال
گژھن آدا یہ مدت با اندازہ
دلار امیں مدت آدا گژھت پور
مفصل ساعت نا موکٹ پچہ ژہی ناز
دلوک اک پرچہ سبار چہالس
پرک حمراہ بسوی ذات اکرم
پرت حمراہ منگا وگ ساز و سیندلور
کران تا ہفتہ تت جا یہ اندر نان
سبار ہیں لال ہالے ولو یہ ای جان
مہ کریا خیر دم رخصت مہ جانہ
نیوی باوت سپن عایب سو گزار
سر اسیمہ وچھت سبار سپین
نہ ڈیوٹھن باغ نے تہم بو یک نہ گل
پکت زانہ چھونہ رلو عشقہ خارن
دوان دراو بیکسی ہندی ناں جال
دیون یارب کیاہ سنہ گوم جگر

برابر پانژہ دو ہتے بیہ اک سال
سبارن نیو پرستان ہزارہ
بحشمت از پرستان بن یہ گلنو
لیکھت دت منشین از خون شہبان
دوم پرچہ لوٹی لال ہالہ پانس
چھوپس دون غمگسارن داغ غم
سپن چت سرہیں مست و مخمور
پس از ہفتہ پریو ترا و پریرن
ون رخصت دم گژھے والیس پرستان
گژھے والیس پرستان سوی خان
نہ سوی ہنگلہ نہ سوی بنگہ نو دار
سٹھاہ غمگین دل آوارہ سپین
پریشان گو پشیمان ہمچو بلبل
کرس پارہ جگر کیاہ لولہ نارن
زہجر یارہ گو غمگین و پامال
وچھائی زہر الماس گوم شکمہ

غزل از احد ...

٢٧

بقیہ حالات بیسا لہ بعد از غفلان خواندن در پریشان در بید در شہر خود

تمی رُودہ سپاؔ یلہ گیہ مارہ
بشہر خود دُدائی وات یامت

دلوک قصہ پٮ۪ن شاہس تمامی
کرن چانی نصیحت تم فراموش

یہ دمنوت تیہ سید بوتی سراسر
خبر روزینہ کہنہ کنتو لگو سو بیسا

تہ لوزت شاہ دلادر گو پریشان
خبر رُوزمنہ پتھو گو درت ہئی سے

باین شاہی مران تمہ سند نرے کر
یہ شاہی چھیم مہ ماتم غم تہ اندوہ

یہ شاہی چھیم پریشانی سراسر
خدایا کیاہ خطا اسوم مہ جالس

خبر روزمنہ رخصت مہ دلوتس لوز
خدایا کیاہ کرے وُن تاج و تخنس

خدایا کس دمے وُن تخت تہ تاج
دمے کس پادشاہی داد خواہی

بچاؤ ید کا نہ سو ژلو نینوی شہا
سپُن شہرہ بہر آفاق تا مت

تباہ کر فوج سیارن بچامی
قدم ترادُن بہ ڈنڈک ن لصند جوش

جُدا گے اک اکس نش اس برابر
سو رُود داہ یا سو مودا گو نہ اظہار

دُپن ہئے ہے مومت آسیم زیر پایان
اخیرس پتھو غماہ سفراہ پہی مے

چھو افسوساہ منہ کنتو وُن تخت نی زر
مہ ما رٮ۪س بگردش گوم مے لوہ

گرہ ھن از دیدہ دور تمسند زدے کر
مہ کس غم ہیوم آخر یا توا لس

لو یامت لو لگو س در قفس چمن مور
خدایا کیاہ کرہ وُن راج و خنس

خدایا جان و دل مے گوم تاراج
کرن وُن زمانڈ نے نس کوہ براہی

سرا سر یادی تل تزاد ہس سر
اماکونہ پوشنولاہ آشنا میانو
سرا سر حال میونوی نالہ یار ہس
وفا تزادن جفا کرتھی صفا گوم
بیتھے پاھٹن دوان نالہ پکانی
ذٹت کو بسار تزادن وتھو بدامن
لکن وتھ شہر پنیچ واتو برراہ
دہ ہس رالسن پکانی چون مسافر
ودان آسو دادہ تمسند شاہ دلاو
دران دم گو بہوی شہر بدربار
نہ لوزت شاہ دلادر کوت گو شاد
دین باہلکاران بافراست
سو جانانہ سلامت آو دابس
سپن استادہ ساری باہمہ ناز
وچھوک ستیا شاہ ایوان اورے
الوک جانانہ پابس سیت باشان

کریت آہ وفغان ونہ ہس کم کر
گرھے دلدارسی وندہس ہین کرانو
گرھت کرہ ناعرض نتس گلغذار ہس
اشارہا دھتی تزادن ثہنہ گوم
قدم آہستہ تزادن ہئے ھکانی
گلالن لولہ سینت وتو چاک جامن
زدرد یار سوی نالہ دوان کنا
بنزدیک شہر واتوی باخر
گموت آسوس فدان اک رت برابر
منادی گیہ بہر سو آدسیا
زلوس غم نئے الم سینوی دلازاد
وتھو ستیا رسی ماہ دمحبت
گرھتو بروٹھہ ستھہا لولاہ بروتس
وزیران وامیران درای باساز
زلوک نالہ متے بنو بنو لفوے
پکان جھس سیت سیتی باہمہ شان

تهِ بوزت مول لش آواره پڙه گو
اَنکهه از حکم شاه فرخنده اقبال
پڙهوک شاهن وُ نیو جل دردبیمار
حکیمو یام دِ چهوِ سیّاره لوی دُاُ
چهوبس جانانه کهیو بُت عشقه نارن
بغیر از عشقِ دلبر غیرتِ یار
تهِ لوزت پادشاه آزرده سپُن
دُپن هے هے خدا یا کیا کرو مے
پڙهن جمله حکامن دُپن کرو کیاه
وزیرَو اهل کاروِ تے امیرو
دپوک ای شاه عادل ماهِ عالم
ذرا سوچ چهه کیاه اَت چاره سا
صبح هاوُ بنِ اسِ از ساری
دپوک شاهن گر هواز تو به چهه مهلت
سو شب بلکه گو ادا شاهن دُ باره
وزیرَو منجمو تنجیم دانو

دُپن هاون یه کس لاچاره پڙه گو
حکیمانِ فصیح دِل نیک افعال
گموت کمه سبت چهم جانانه لاچار
دپوک شاهن سیارین چهو عشقنوی خادُ
گلن دِت چهوس نمت دِل بالهِ یارن
چهو کرِه دُوداه امس چهوی لوله آزار
دُپن هاون یه کس افسرده سپن
سیارس لوله زر کنهکن بهرم مے
وُهنه چاره مه رخس در عشق کنهه چهیا
بیه تنجیم دان هند کیو مشورَو
فدا چانوی چهو هردم جان دلم
دِیو مهلت شبس از دلنوازی
سیارس ژله کنهکن دِل او جاری
یگاه و نرم بجلدی چاره کیهات
وزیران کن دُپن وَلن کیاه چهو چاره
کرِوک یا همدگر آخر یه دهیانو

٣٠

سو مشوره پادشاهن خوب ائين
ڪري ٿيا آفرين دانا وزيرن
سڀن شه فرخنده اقبال
اکين هٿن لڏو ڪ از جوهر ناب
تت اندر گهڙي سه افزا پاڪرو فر
سوئي ملتان بحشمت دريا بي سال
سٿهه تحفه تولڪ همراه اتي درائي
دڙان طبله نه خره مهره بهر جا
بملتان روز دوم ذات هاهت
چهه آمڙ ملڪه هند بوريا شاهن
بهوئي شهر سڀئين تازه زنده پاري
بهر آفاق گيه نيرت ڪتهاه گيوه
هيئين نيتهر نميش دلڪش پري وه
خبر پورت شه ملتان جل درائو
زنبر شهر نميس افسر ستهاه درا
وڇپت افزا سه دلڪش گيه ٿيو خوش

بچشم و سر هند گفتار مانن
اميران شه انشيتنن بي نظيرن
لڏيو فيلن عماري مال واموال
عجائب رنگ نه اپانه نه اسباب
دنڪ تن چيده چيده سيت افسر
ائين تس ناگر اليس آهن هيه مال
يڪان ڇهي هيته هيته هٿ ڪره نا
ڪري طي دڙهه نموباحشمت وجاه
سڀئين سوئي شهره در ملتان تا هيت
گرهن جهوس شاه شمشادين جو مهمان
ڪران گيتاه منين ڇهي زرنثاري
چهه افزا شاه ملتا تس عذرخواه
دواني ڇهي توئي آمڙ يه خوشخوي
باستقبال دلڪش سيت هٿ آه
نميس افزايه دذلوي پيشڪش آئي
پتهر وڙهه از عماري جلد مهوش

هنوي پهٔ سوز تن ونده هوش دل وجان
د پوک افزا به دلکش سبب پالس
دو يو بازه د نوک تش تن اجاز
د پوک افزا به رخصت وان ديو نام
دلتر رخصت تمو هاوک سو منظور
هتهوي دلکشه رخصت باجه بالس
بحشمت وراوتمنی دور تامت
ودانی کوره لکو فندے مثاله
مفصل گے رخصت بازگشت آو
دنن تش آشنے فکره سنهاه چهم
خبر جهينه آسو کياه تقدير ساڼوی
خبر جهينه کوساني واره روز راه
دپوس مته آشنے ذاتس زه پشراه
به لکهومت آسه تم ذاتن برابر
گران باهمه دگر نکره خياله
سه افزاهت سه دلکش درايه باجم

گژه هی بله خوش بنن اده توريد مان
بنن بوهاوسے مجنون خانس
مبر غم چهوي فداپادن هتوک رت
بره کرمت چهو گلنوے دلارام
سکهه افزا به کرمت سيت حور
بنان نی ئی لکهت ره درحسابس
شه شمشاد پانے با سلامت
مبر غم گرژه زه تش ذاتس حواله
گره وانت حرمخالس اندرزاد
زد لگش چهوم سنتها اندیشه نه غم
خداین کیاه بنن تقصیر زانوی
خدا ساڼوی دعائی نیک لعز راه
سدن سادن خدا رضی چهو غم تراد
بنن کرتت تدل لااتحراکے بر
پنتو لاکن کرد ک ذاتس حواله
یکان منزل منزل باچم وخم

اَتن سوءِ جانِ جانان منهن ناوت — نڪاحنامه ۾ ئي غم غصّه تراوت

روانه گو سو افسر شاد و خوشتر — ڏهن سيار شاه البته ڪرت

دِتن تس آگاه ميانے عزيزه — بلاون پادشاه ٿيو خوش تميزه

خبر ڪهمنه ڇيو ڪياه تس مدعا هي — ڏين اسه ياد ڏنت هي لوانتون

ڏيو واپس سيارن اي خرد مند — خدا ٿيو ٿيئے هميشه شاد و خرسند

زبر زيرن ڇيو ميان ئي هي — تمسن يا رس سوار ڏنن ڇيو افسول

گلشن ڇيهم دو ڇيوس غمگير گومت — سٿا ٻهم فاڇيس دلگير ٿيومت

نه لوزت باز گو افسر روانه — ڏين واپس شهس عالي نشانه

ڇهه جاناه هرگز ٿيو الائي — ڏٺت ڪيم ڀريائي

خبر ڪهمنه ڪنه الس — ڪرالن ٿيو هي عشق ديوانه فلا

ڀه لوزت ڪر ڏيند مشورا هي — ديا هنر ڪرن ٻه فرمان

اتن واضي بلاون شاد و خرم — انڪي نامه لکهنت ٿيا و ذي اعظم

ڇهه ڪيا جاهش پاڪ ذاتش — خبر ساڻي عالي صفاتش

بلاوڪ قاضي ٿيوڪ شاد و خوشتر — نڪاحنامه زر ڀهر

نڪاح ليکهنت شهن قاضي — ڀرپو حضرت اجابت ٿيا جو راضي

اصالتاً ڀاڙهه نڪاح ڀرقاضين تمام — ٿيي سيّا حاضر آيو خوشڪام

۳۴۷

کرن حیلہ کرن جانانہ زی رع
مدلو ازمن نگارس عرہ ماہ بن
پوان مشورہ کرِھ پانے شی وَن
نہ زاون در چھو ہرگز نے بوانی
بستہ در کرن خلوت نخانہ
سہما فالہ یہ عشقن تار نسیٖ تھو
جرچھنہ کنھہ بیمارس یہ کیاہ تو
شہنس دو نینن پدویس غم ای نگارہ
اظہر دلکش بلاوت گلعذارہ

چھوام غمی نہ کرنیٖ منز بن لاگ
دِیوس فرطِ پیر دیہ [illegible]
کرن جانانہ [illegible]
میہ چھوم یابس یہ درد و غم
ای غمی الوکرم چھس [illegible]
ایا بکھن نکاح ناز [illegible]
گرِھوم آسون کرن جانانہ [illegible]

بوچھ یُس نہ در صحت شاداب و سرور
چھیٔ نہ عاشق عشقنی اندر گرھان مست
زہ گرِھ والِس شہنس ائی وَن سرا سر
بجز دلبر نہ چھُمنہ کانھہ حاجت
کریا پس عجز و زاری افسرن پور
تسلّٰی افسرن بِلہ پور سیٖین
کہ اے شاہا تہ نِے گیاہ حال اظہر
نہ زاوِن در چھو ہرگز نِے بوانی
یہ بوزت پادشاہ غمگین و غمناک
وَنن با افسران وِن کیاہ چھو چارہ
کریو وِن چارہ جمی کنیٖ خدائی
خبر چھیا عشقہ دادِے ما اوارہ
دلِیٖن جملہ حکاموٚ لے شہنشاہ
چھو مشورہ پانہ سی دلکش بلاوت
دلِس کنھہ کرزہ خود تدبیر کارس
یہ مشورزانو شاہن لا تی وخوب

غمن اکھ چھو سن بو رٹِمت دل دِ دم لور
نہ چھمنہ کنہ ہوس کنہ منز ابو زدستا
چھہ ماتم عاشقن کتہ جاہ تِے فر
تمس رستو عیش و راحت بڈ حماقت
مگر سیاری تھاوِس نہ منظور
یتھے پاٹھن گرِھن شاہس دلو پن
یہن جانانہ خلوتخانس اندر
غماہ ہن عشقنوی لالہ دیوانی
فرنِے کو تاہ سیٖن آزردہ دل چاک
سیٖن جانانہ کمہ دادی فرارہ
وگرنہ رات کتو گرِھ ما جُدائی
یہ در شب گرِھ تنم کو نہ کُن قرارہ
مبر غم اَس کرِو بلکیار چارہ
انون ماہر فرے پانے ناد داوت
دلا فرِ پانسی کُن بالہ یارس
وزیران تِے امیران ہند سوم عجب

بیکلہ [illegible] پادشاہن [illegible]
وَنن [illegible] دوست [illegible]
نکاح [illegible]
سیارس [illegible]
وچھن جانانہ غمگین [illegible]

جلوتخانہ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

چهوپس شم شاد شاه استاد چاړوي ۱
تسنري کوپه چهس د لبند ه فرخند
بو آپس شهر ملتانه د دیده
سوائے تو کسند طاقت ته یاراه
چهونه کاهه علمبي سالس برابر
مهرباني کردم دروازه تړادم
یه بوزت د پو سیاران چهونیه باطل
دنے نه زاه اپڼه پڼ آسه سارڅي
اندر یله زابه سے دلکش به یرو
ده زلف عنبرین یله یله تړادلن
ردئ دلکش د چپت سیار گو خومش
دلپوس د لکشه اے جانانه میانے
بینه رخصت هتهي زه بور کن دراک
ده میں رالس رلوان آسنس او غمگین
خدالیس کن نزاري کر دعاے
خداین مقصدس بوه استاد دس

پدر نیه لوي سوگو امداد چاړوي
خدا تهو نے همیشه شاد وخرسند
غلط چهوم در قرآن اي برگزیده
غلط حرفش مه کړے نیک چاراد
زه واقف هیو کنه سیه لو جان حیزر
د نیے غلطي پن منت مه هام
چهه دلکش ژړهه خرد مندا ته عاقل
بجلاړي تهو منتش تړا دلن بوتادي
لشست دیک آن شاه سمنبو
سیار من الله یار من چاره هادن
دین اس کے رسیده در هند مهوش
ونے احوال خود بود انه دالے
تنه نجتر فقیر چان چهم شراک
خدایا یار هاوت کړنه تسکین
تهیم مقبول تم سوي التجاے
بهار من لو لکس نر ساغنه ساوس

۳۵

بدَرِ دوازہ سینز وارد سہ یامَت
دُپن دردست دلکش خوانِ الوان
دُپن آہستہ لتن دلکش کنس تل
دُپن دروازہ والپس دِرایہ خورسند
سہ نعمت رِ و بر دِلس شہریارس
وُچھِن سیارِ شاہ گو حال حیرانِ
وَنُن نہ زاہ بدلکش مے دُوِزِمادِم
کرانِ فکہ چھ شاید زیادہ مہمان
اَندرِ دُو مَتو زِ نارِ عشق آدار
اَدا یامت برابر گیہ ذٰہ بوم
سُپید مضطرِ سُٹھاہ از فاقہ لاعز
بَرہ گو مثلِ گلِ زن تازہ ہیپوش
بنزدیکِ مرگ یلہ و اتولاچا
سِٹھاہ پژمردہ گو زانُن نہ چارہ
رِیوانی تمہ دُنن ہتو سُئیِ دلکش
دِتم اَک لقمہ از خوانِ ملوّن

مُژھہ رُن در کرُن واَستہ تامیت
ضیافت شیر دِمے از خشم شاہان
ضیافت کھینہ یا بس کر شہکس تُھل
تھوِن وُن لبرن ہا اکل کرِت بند
ہژی کھتہ دلکشے پِروُ ہکنہ سیارس
بَرُنی خوش دِروُنی دل پریشان
چھو سے بو درضیافت اکی ماہم
لوٗرے چھِمنہ منہ والدہ خوان سوزان
نہ پر فاقہ دِوان از غم چو بیمار
نہ آرام نہ قراراہ زِلن ہمس صوم
دِلیس کوہ خبر خدائی پاک ساغر
ہرت پیو کیا پرت سوی عشقوی خوش بر
دِوان ہر سا تہ آسوی لولہ بیا
بجز کردِن بدلکش زارہ پارہ
کہ ای مہر و یہ عنبر بو یہ مہوش
دَدُم مَن فاقہ میتی دارہ ہن ہَن

سالس آ من گمراه بازه
از چھو ماهرازه شاه ستیار منارزه شعلان ازه بیار
شاه ولاواره شاه سکیار همه شاه چھوی لمه بنارزه
ردی چاپا شاه ملنانه منصور بیاره شاه فتی بارگاوان
شاه ملنانه از چھو ماهرازه شاه چھوی شاه سیار
وانه دوان نگمه از چھوپ ماهرازه شاه بیاره
سالسه ماهرازه بید دوباره

کردک دستخط انکا حسن باله یاردَ	رڈوی اک قلمه تے بیہ لو اشارد
انکا حسن کرنه دستخط آدیا مت	ردانه شاه هندس کرہ کھ تامت
سویا وچھو شهر یاران عیانه	دلوان شهرین کرلو دل شادیانه
سیارین سوزه ھے نغمت زنگارنگ	سینز حاصل متس فرحت بهر رنگ
بهر گونه سبین مسرور خوشدل	تمس دلکشه ته گوسوی حل مشکل
زنان ایل آنن مرد آسان	اده یله ھاو لس آبیت دل و جان
بدنیا آسه لس عاقل زناناه	تمس لش همچو خرجیہی مرد فلوا
سه دلکش آسن تز عاقل ته چالاک	کرن سیّارا لس سیت مشتاق
بهن ساتھاه ته تس رستو شه سیاره	تمس رستوی سوسیدائی آواره
بزی لال مال گیس از دل منت پور	ڈهت دل دلکشی نہ بس جہ زنبور
دگرسو یاد شاهن شادیان کر	غزین عاجزان مهرو بران بهر
اِنن ساز ندراں ناز باساز	زسازِ مست گیہ مدہوش کم باز
هتوک ونه دن سیارین ما مدارس	مدلوارس نگارین باله یارس

وَنه وُن به عروسی سیّاره

بمبورس بمبر زله بلو گوتازهٔ	از چھو ماهرازهٔ شاه سیّال

از چھوپ ماهرازه بیرو ان
روغن چھوین بار گراوان
ماه سرو بار فرانج وازه
نجنی هم یتی چپی سیار
ازب شاه ماهرازه بطلق بازه
از چھو ماهرازه مینتھی سے بیر اوان
سیاه بر کس لس سیار اوان
سونه نجوانس

بیتر تے ترت من میه تازه
از چھو ماهرازے شاه سیّار
لولہ من آمت کم تش بہاره
چیلنه تے چپانه از ایران
شاه سیّارس دل نوازه
از چھو ماهرازے شاه سیّار
بهاد ماجی سوز باتازه
نوزه کوه زنی هوا عزت جان

حیرت ساره نے تمه اندازه
از چھو ماهرازه شاه سیّار

یقیم قطم دریان فقت
باقی دلاور شاه دیاو شاه
شیرِ ان لیسّار دیاو دوان
یلمی لال مال

ويٺي پاڻ ڪران تم نغمه تي نازي — لڳو ۽ نهاره ز انس منزبين بازي
سپن شهره بهر اطراف ۽ هر سو — سيارس گو بدلکش ملو نحو شخو
ڪرڪ شادیانه کو ناه خاص و عامو — وزير و تي امير و نيڪ نامو
بفرحت ويو ٺه سيار د لا دار — ڪرۀ بن دلڪشه مشرب و عده اوار
بعيش و ناز گے رئت تاره آدا — بهت بے غم همه با حشمت و جاه
يه دنيا چهه وي مرڪب عيش تے غم — غمنس شادي بنان شادي بنان غم
بنان ني چهه وي يه تقدير الٰهي — مبدّل ڪر چهو تعبير الٰهي
دوهه اڪه گويه هميار شاه دلاور — دوهن ڪشيرن ويٺهے پاڻ به بستر
پتو لاڪن يه دنيا بے وفا چهه وي — ز دنيا درائۀ گو دار البقا سوي
بد نيا آئي ڪم ڪم شاه عالي — پيٺو لاڪن فنا گے دست خالي
چهو فرمادان سعدي رح درگلستان — يمے ابيات پر اٿه ڪريه زي زان
ز انسان پس اڪها آوي بدنيا — ڪرت بيه نوي ڪمال درا وي دنيا
بين ڪرنت پشرن سوئ دیگر — سو ديگر هم چنين پشرن بديگر
نه آن دارد نه اين دارد ز انسان — نبردي هيچڪس ز ڪردۀ زان
چهو نه ڪينسه اڪس دنيا وفادار — جفا ڪاره چهو چهه سنه ڪينيه سند عار
سپن راهي لعفلے بلہ شهنشاه — دوان ناله تسند ے داده ڪيتا

کرُن ہی آسہ بس تی چہوی بنانی
دوہہ اکہ زایہ دلکش شاد وخرّم
سیاران از محبّت گرُ تلاو نا
پرائی گیبہ سہ فرقانِ عزیزا
سُونہ سینت آسو لکھمت سیاعت نانا
وچھُن سوی ساعت نانا تمہ وُدن ہنتو
اَسانی گاہ چھہ ڈلیشت گاہ وُدانی
وچھان لس دوُرہ آسوی ہانہ سیاّل
اِتی دبوس الا اے خوبرویہ
اَسانی گاہ زہ چھک گاہ چھک اودنی
ونوبن دلکشہ اے جانانہ میانے
وَدان چہبن جانو عقل دکار ڈلیشت
اَسانی گاہ بوچھس گاہ چھس وُدانی
وَدان چھبن بدزہ لگمنت بہ بت دل
اَسان چھبن لوت گمناہ چھک زہ مستا سہر
کرک گاہ وُن زہ برسہ مارہ کرہ نے

خوشی منز غمس فرحت ہنانی
کوٹھس سیارہ بِس اندز بحر غم
قرآنِ پاک موثر رت با طہارت نا
وچھُن ورقس اکس اندز حریرا
پرُن بامت کرُن سوی اختتاما
گرہت ساتھاہ بدل فرحت لدُن ہنتو
گہہ شادی کران گہ لرزہ لدانی
سرا سر تم وچھُن سوی نالہ تی زار
وَدانی گیاہ چھک ای نیکخو یہ
سبب کیاہ اتھ مہ ونتھم گاہ بندی
وَدنے کیاہ گوم اے مہربانہ میانے
اَسان چھس کرِ دُہ سمسار ڈلیشت
مشک تقدیر سی سنیس ہوانی
اَدہ کتھہ پاٹھ نالے لاجتھس کل
مدّت بمہ ساعت نا مرگ گوی زہ ارزد
خلافِ وعدہ آسن کر زہ زرہ نے

وَدان چھوی یاد پیو سیارہی یار ہتن از دردِ دل غزلاہ وَنہ لوی	ہتن بر سر لدون تم خاک یکبار تمس دلدارہ ہی غاراہ انہ لوی

غزل از زبان سپارہ شاہ

جانانہ کرت فان گو ہم تازہ جوانی کتہ چہوک زہ کت باغس اندر چھاوام گلزار نیو نم مہ ہم سمانی بر مگازنی دل کیاہ چھینا خبر عشقس تیرزن چیہ بہ فکرہ وراے حباب نیرت آم عشقن گوس لوہ بیتاب لاگت بلبل گوت کالا زاگہ ردنے لو	پیو ہم زہ زاہ نو یاد چھوس افسوس کھوتی بیہ یاد پیو ہم آدہ نکہ یار روانی آوارہ گیس ون نگاراہ تراو تم رانی تراے کہ چھی ثہ لالو چھکنہ لوتی شباہ خشکہ دامہ چھو سنا خون جوانی ہا زاغہ گو ہم راغہ ونت داغہ ٹھوانی

برارے لو کو ناہ کال چھوم سینے گموت پرگال
تقصیر بنوی یانہ چھوی بھار ہوانی

وہتھا مدت سو آسوی وارہ در جوش دین تس دیکشنے اے نازنینم وا تکہ تھندہ تیراہ دِے لس آم مہربانی زہ کرتم چارہ اے ماہ	وَدنت واراہ پیو یلہ آو درہا ہوش لو کرو ھس تارہ دلبر یاد پادشم وَنے کیاہ گوم زن برمندن شام گموت چھوس یادہ تھندی بیت فلوا

هه چهوم معلوم سپدان ازفراست — ئه ماهيرم پتئے اندر حراست

پهو ٻئي وٺهه ٻي سو بند ٿيا لئن — وتن اندر ٿيا بهو دباڏان

مه پته هرگز بيران گهڻه دلڪش — ڪرم ساردي تباه يڪدم انهم فش

وزير دستے امير دلتش ٻک بارا — مهر نظم پهرو ڏيا ڏ ان هر ايجائے

ڏئوڪ آرڊر بيگدم پهرو ڏياڪ — ڪرڏهن اندر هنته هيٺ ڦوج ٿيا

سپارن ڪر تياري فوج لبيا — نائن همراه پاٽش دراو يڪبا

ڪرڏڪ يله ظرم هر سو درايه باجم — ڏلےڪيا آسو قوجاه باچم چهم

سڀن هر سو ٿيوي شهر سيارٿين — ڪرهن ٺهي دريستان گلعذارن

اين ڇڇي زينتي سوي بري حال — هي ڪرمنت مدلواري ڇو ازسال

سپارن حاڪمن سارن اميرن — ٿهولن شهر وريڙهڙ سارن وزيرن

هئن رخصت تمن ساڃن اهر حجت — دلش تمه دلڪشے مهر ڏير رخصت

هئن لتش مائهه رخصت هجي — اڇو ڪن زاره سيني ساهران جو

بجاه و فر بحشمت راد شوي يار — پموره لتش باد آسوي سوي مدلوار

ڪرڏڪ ڏرماه هنڱ ڏ اين نقاره — پڪاڻي درايه ساري دلقراره

ده هن نارن پکان تم روز و شب اين — بڪره فر بحشمت باادب اين

پسند جاياه بجارم روز آيڪ — پتهر يڪباره گي تمه غلمه تراڪ

خبر پرسی کرن از هر سپاهی
نمه چهو خرقه پوشاه خنده لاگت
دپوک دیوانه سی سیّار لارن
امس خوآسو پالسن آسو عاشق
خبر چهنه جایه کت وِن یاره نادی
دپوک ام چھا تہنز خوشیاه گرهن اور
پہو تاون زدیه ساوی شله یافر
ییتھے پاٹھن بہر ڈیرہ سُه گلفام

بوقتِ شام در خیمه سیّاره
کرِوس سیّار شاہن ادب وتعظیم
دلس نہ اُنن چھو درویشے کمالاه
دپوس سیّاره نی حضرت کریونا
بہومے لش پوچھوہن غمگین ازغم
دُپس درویشنے واپس جوابے
تکھ سیّار شاہسن ہیوٹھ درویش
دُپن تس غم مَبر اے مہربانے

بابن حشمت گرہنو توسہ کوراہی
دپوک احوالِ خود لش وارہ زاگت
پرسنا لس چھو تس لال اماله زاران
اَما اسه یاره پالس سیت بادِق
تمن پرین اُتھے وُن یارہ دیاد ی
تمو دپوہسن خوشی کنہہ چھو ینه چھوی زور
زنان اک آسنہی ژہاران چھو دیگر
خبر پرسی کران ہیتو تام گوشام
یکان دیوانه پاٹھن ژابه یاره
اَلا ای مہربان آدابِ تسلیم
کھٹنت لس آسو پنن حُسن و جمالاه
مہربانی مه پٹ لولاه. بر لونا
بہون چھم یاره سُند دورِ مه ماتم
مه گرتھ غمگین رُوزے مہربانے
وچھن سوی داد لدگو مت دراندیش
خدا یادر زه چھوی عالی نشانے

سیارس آو اک فرّاش باساز — کرُن فرشاه تمِسن پٔٹھ زٕتونہ ممتاز

سیارن کر فراشس حکم یکبار — دُنہ کر درویشسی بستر ژٕہای یار

فلان خیمس اندر گرٕھو نو مہربان — فلانی جایہ تھاوُن باہمہ شان

دُپُس درویشنی اے نیک رایہ — بو کر نیرے نیر از ہمہ جایہ

مہ گو چانوی محبّت کر ترادت — کنوی زٕلنہ کر بو خیمس منز بو ساعت

تہ بو زٕت شاہ سیارس گو تسلّی — فراشس کُن دُپُن باسہ کرُن گنہنہ

دپُن درویشسی آرام کر رات — مگر تھ ناراض چھوک مہلت زٕہ بادات

بجلدی گو یہ درویش اِستادہ — کرُن جامہ نیرٕنم بامرادہ

سو خرقہ نالِ بُس لٕنن آسو پٔٹھ یا — نیر گڈٕ دُنے یکدم دراو با جان

مُرِ ھےپٹ لعل بند تس آسو شو بان — سیارن دُپو یہ کیاہ سپنہ چھوس لو دلشان

وبان کنہ چھُہنہ درویشس یہ کتھ چھوی — ھکن چھو سنہ دِنِ کمہ دمتوی چھوی

تلوی دلکشہ یکدم بہ قع ازرد — سپنہ اظہار پٔنے شکلہ خوشخوی

دُپُن سیار شاہس اے نگارہ — چھو افسوس زٕہ کو نہ رٕٹون اشارہ

بو چھسنا چان دلکش سُئی زمانے — پٔنے درایس زٕہ اے عالی نشانے

گرھان ژی رٕٹو پریشان حال چھسنا — اُوا رٕے منز پوان پٔژکال چھسنا

زٕہ یلہ لوکُن تٕتے سُند کرد آ — بو درایس ژی پٔتے مجنون خانہ

[illegible]

کرس کیا ناو ید شرد توه خداین
سیاران یوره دیولسن نیک را یه
بخه ید قدرتن بخشوی زه دلدار
زه چهے مبانی نصیحت ماهر به
مه گرزهه غمگین زه دلخه غش روه شرر
بلا شک چهه ی خدا و اقف هر راز
یتهے پاهٹن کران زه کال باهم
پس از دربار کره سیاز نی سر
جمع گے فوجیان از هر کرانه
بیکدم دراو برو نهکن شاه سیاره
بمسن نوچهو مه سیتن بر دو نه سوه شر
اکهاه از جای خود قدمس نه دراد
زه زن فقط تموا ندره نبر دیاے
سواک سیاره نوی پهچنر برادر
الکس شمشاد آسوی ناو یا نشان
بمی زی زن نبر از فوج درائی.

کریمن کارسازن بے نیازن
اجازت چهوی اگر زن کور زایه
تمس گرزهه ناو کره نوی شاه عیار
صبر از حق زه منگ بیه آبرو یه
وچهو کیا آسته تهو منتو مه منظار
بهر غمگین لاگن باپه دمساز
کتهه آسی زه دلبر شاد و خرم
گرتهو ساری جمع میدالنس اندر
دزگ لینه میدان بازانه
لکیراه دت کردان تمنی اشاره
تر یونه لیس نر رکهه سوی باز فیرد
تمن گرتهنوی پریشان لرزه زاد
صف قلبس اندر تموی زنی جاے
دویم دوده بالیو آسوی ره شتس اندر
بیس آزاد رتوکیا ناو شوبان
لکیرے نر تهه شاه سن سیت آئی.

[illegible]

گران گفتارِ دُنیا چھی برادر
دپوکِ سیّار شاہین اے نکو خوہ
تموِ دپوہیس الا اے نازنینہ
کردی اس بہرہ رانسن نہی برادر
مفصّل تراد آراماہ سیاران
نندِ ریلہ پہ سیاریس مختصر لوز
ہنگہ منگہ جانور جوڑ یاہ تموی آی
برادر وارہ آہن دو لوئے خبردار
دلوی اک جانوارن سوئی دیگر
چھو صفتاہ مے نذر بدزنی باو
زہ وتم چھوی صفت کیارزی لگ مت
دلیس تم مے انذر بیہ صفت چھوینا
اما وتم وصف کیاہ چھوی زہ تاثیر
دپوس تم لیس نبت رتو انڈھ کھنہ میاکو
نیھے باھین گران تم گفتگو آس
کردک بلہ گوش سارِ وی گفتگو جان

بیکد بگرہ گران داستانِ دلبر
شنگو توہہ بہر لوکرہ ہو بہر سو
شو بیانی کر زہ آراماہ خزینہ
زہ کر آرام شونگ کاہہ غم منشہ
برادر را جھ ہہ چیس گینز زن استارن
وکلاہ اک آسہ تنیجھی بہرہ انداز
گلس لنجی اکس تموی رٹک جا ڑے
گلس ہٹ جانور ڈیٹھک بیکیار
کتھاہ اک لو ونے کن تھا ذخوشتر
ستن ہیرن برابر یاد تھاوے
چھو سے بوی تھدہ مولہ از روی حق دعات
کلہ بس میانو کھیہ سوی بنہ بادشاہ
بوکرہ ہاوارہ بورت جانو تغیر
وزیراہ کونہ ملکوک بنہ نندہ بانو
برادر زئی تہ لورت ہو بھو آس
زہ جا بادر گلس ہٹ آس لولان

بیتھے پاٹھن چھو دَورِ اسمانی	گھے گریان گھے خندہ کرانی
خدایا بخشتم عزت حقیرس	نظر چانی مہ بس شاہی فقیرس
دِتم دون عالمن اندر مہ عزت	عنایت سورتم از فضل و رحمت

دربیانِ قصۂ لال مال پس از نوشتن ساعت نامہ بمقام ڈُنڈ کون ہمراہ سپیار شاہ

بیا ساقی زعفران جام مے دِم	یموک عادت مہ گومُت چھیم دمادم
مہ وقتس ہٹ سراسر وانناوم	میاہ از معرفت داماہ مہ چاوم
دِئے احوال کیاہ تس لال مالے	لکھن سمان نامہ گو فرخندہ فالے
روانہ سُئی گیہ یلہ سوئی خانہ	بخانہ واژ بافرحت نشانہ
اما واتِت بخانہ یاد پیوس یار	دِپن ہے ہے سو کتو مے گو وفادار
چھو افسوس کو نہ رُودُم بِنشہ پانس	بہت دورے زِزُر واتوم مہ جانس
ہتا یارے وفادارے ژہ پکھنا	دماہ اک دُرشنا مہ بالہ دیکھنا
کرِم عشقن مہ چانی پارہ پارہ	گیس ہے ہای اندرِی دل او جارہ
ہتا عشقو کران چھوک مندن شام	بلا شک عاشقن ہندی چھوت نام
ہتا عشقو ژہ کو تاہ زورتے مد	بو کرہ کسن ژہ اکئے مائی چھوکہ لد

سعد چاہا لن مہ تنوینہ والوتہ نیتھ ولنہ

مہ خستہ حالہ وادِس مے ہماہ روا تَن نا ہے منطق مسیتہ وسوی آب جعل گار

سُہ کرہ سو حتہ نامہ بنیونا مرہ شیاد و وانہ جمس شاہِ زارہ

جانن دلیون بنیرس دلو بیر نشاد وون داب دانے دل اوہ او

یچھ نامہ چھو لال بال چھہ پادس ییچھ جنت بادہ وانیہ لساوان

سنیر سن بنیر

فقط چھو کس وچارن ری لساوان

فضل یا اچھ یہ شادی غم نا وان

غمس شادی چھی غمن ماران

زیکھ مینن حل مشکل ای کھیان

ونہ مینن ا پیدا ر سیدن لسیا ید

فیرہ نامیا لس لالہ زار سن تے	اَستے اَستے بوزہ نازار
کیاہ کرہ عشقہ لس سیلاب سن تے	نالہ کن ژھٹ کرت گوم یکبار
یارس عار چھو نہ چھم گمت مس تے	اَستے اَستے بوزہ نازار
جیرہ چھوی آمت بہار سن تے	کوت کال روزی در انتظار
سات نامہ ردُم دُورے لس تے	اَستے اَستے بوزہ نازار

بقیہ داستان

یتھے پاٹھن وَدان ہیہوش سپُدال
پس از مدتا مادر ہوش یلہ آیی
پرستانس اندر سوی لالہ وانم
اَمادر رہ چھہ ہر سو دیو تے جِن
کرن ماتس پریشان دیوِ خونخوار
تموہ دیوہس بلا شک چھی یہی غم
یہ سوچت کرتموات چارہ سازی
بہر سو دیونے نامہ رداَنہ
مہربانی کرِدہ وتھہ یلہ ترا وِہ

غمس اندر بڈت سپُدی گیہ ژکال
اَتن پریہ بلاہ نَ چھکھ وتان راٹے
سو دلبر باپہ مہ میشالہ وانم
یمے ماتس ہدُ نوارس یتھے ین
گرتھم آزردہ مامے سوی دلنوا
اَتن ماننگ مس یارس بہر دم
یہے لال مالہ سینی دلنوازی
لکھت کرہ یہے ہیتھوی لکھو ہت بہانہ
اکس دریس اندر منت چھہ تھاوِہ

از خواب و بیدن بمرزان
پاسبانان و وفان یافتن
بمر چشمہ سار

ییتن بیدار یلہ سپُد از خواب
برادر کنہ وچھن نہ کوبہ بیتاب
درن افسوس کیا کتہ گم زہ سال
وکیا دم کرچھم کری انتظار
خدایا ما وتھم کیاہ بد زمانہ
خطا کیا گوم آسہ زدتھن روز گارس
ییتن درد کھا مہ فصلن بہارس
خدایا کھ بہارس سوز تھم واو
خدایا گلعذارس سوز تھم ناوِ

خدایا سوز ہم ڈِنِ چارہ سازی
ڀيڪ سو ڄيھ غماہ گتو گھے برادر
ٿيھي پاڇن ڏدان سوی عاشقانہ
ڏداني دراد ڪتو گرسي بانداز
شمشادن تہ آزادن سو اسپ ہا ہوا
ڏڇوتس ذات سنزي کياچھہ قدرت
دیان لال مالہ ليکھت نامہ ہم آس
لکھت آسوک ڈیو وتھ ڇھم مہ منّت
برادر گيہ خدايہ ديہ ستّيارس
اڻوي تامت ڈيو وتھ ترادني الحال
اداپہ وقت گو بيہ ڈيو درائي
بہوي ڏہ آدستيارس تہ انجام
دلس غم ڇيوس سٹھاہ ازبہر دلبر
گرس فيمچہ کرت تراون ٹھاہ در
ڇھن اکہ گراداہ شادسيپن
ٿيھر وتھتھن گري ٹھہ ہو ٹھ دلدار

برحمت ٿيھو بنہم سے دلنوازی
دگرسہ ڄيھ بموت دلبر ستمگر
گموت فلياسوزن آسوي ديوہ
ازانجا دراد ترا اوڻن برڈٹھ پرواز
خبر گتو گيہ گمرکرينے گرفتار
يہ سوي زاني تہ وتہم گسن رحاقت
ديون اندر سنوہ سنڈ خاہ ہم آس
اکس وريس تہ پاژن ڏمن تامت
بہوي وہہ آسو وقت انتظارس
اڻوي تامت داگيہ پاژہ وہہ سال
مرتھا من پنہن بيٹھ باز آئي
لکان ڇھوي باسلامت تيز گلفام
دگر سو راؤمت ڇھنا برادر
سيٹھن دارد اکس جايہ سوني الفور
خوشي حاصل گيس آزاد سيپن
گموت سوي عشقہ دارے آسو بيمار

ديوہ اک ديو بلا آسو تس اوس
نہ خواب ناز دلوتے ہوس اوزمن
ٿيھو پاڇن پتس اندرپين مست
دلس اندر غم دلدار ٹلہ چھن
سو ٹھن فارغ پيٹھ آرام تراون
سو گري زاون پلہ تہ بنزار اندر
ان زن خرس اندرٹھو غني نرام
ان زنام ارت تامرت زريو شکاراہ
ظلمت پيٹھ تو پھياسوي سو دراہ

بسان ان جائہ اکہ وقتہ ترداد
بنادن پان پاتس شکل اژدراہ
گردچشمہ واٹوی ديو بد خواہ
ڇيٹن تر شاہ پيٹس تامت نظر کياہ
ڏھن پلکہ تو ٹکت نو تره ڇاناہ
ديٹن شاہ بد يہ آسي آدمي زاد
ڏپھاني ديو بد فر گوت گاشاد

ڏھن پاڇھن گتر زن
زدي آسہ تم سيتس اڻو ڏرن
نہ سن چھن دراہ جبرون
ہميشہ ديو ملن ہا يوں
گمن انداز مردان ولٹي داد
ڏھن پاڇھن تہ تس زجر ہي مرد
ٿيھو ٽھوڙ تس گل جبان

سيارس يھن بيوہ اس ادخدا
مت گوبانس پلائي اسٽو پيٹو اوبو پيش
فالي ڇھوي بلاتان ڇيھم ان ستوبنسن گلاب
بزت پيٹس ديو ڇيوسيپن پاڇن گگيہ
لال تام ڇيون سيپن غماہ ان ٹھو اسيت ان
ساران پٹھم يا نشانستن ٹھيو اڙي ياد
سوال گو پھاسو چھتم پتھ واڙيو
ويسٹرہ ڏيون ۽ پنچ

سراسر پيو فازان به سمسار
بدنيا آهي ڪم ڪم شاهزادي
ڇو دنيا سر بسر فاني فنائي
نه روزن گل نه عيم گلزار وزان
نه روزي ٻئي نه روزي ساقيائي
ولو پانو ڇو اڪ سا ٿهاه خيري
اگر دولتمندي آسي بدنيا
بدنيا عيش و راحت حشمت و جاه
بدنيا نرم بستر گرم و تر آب
بدنيا گبه ٿي ڪم تکيه عالي
بعقبي تحفه بدل ڪم ڪالي شاهي
ڀهو بهتر يانه خوش گذران آسن
فقيرن فيره ڪيا ئين آسن بيڪسي

ڀهو نه ڪينه اڪس ورامتو وفادار
سيابن ازهون ڪم ڪم نامراد ي
منهنجم ڪس اڪس ڪرنه وفائي
پوان ايهر ڪس جاويني ادائي
بقا نه زمانه مکو ٿي ڏاڍليس ٻيو
به از دولتمندي ساڻي فقيري
هزرت فقيرس بيه دولت سيت منهان
بعقبي رنج و غم تکليف دارا
بعقبه جا ڪسي انڍر ڪران ناب
غريبن داله ڪيسنت کخواب نالي
زهد نيس نيرو نس ڪتو جهوي تي ها
زهد دولت جهنم پانه پل هن
فقير نهر زان جهو ستها ٿياس

دربيان شنيدن لال مال از وفات سيار شاه رفتن
بديدار او و بنا ڪردن مناره صندوق تيون ابي او

مرثیہ

غزل لال مال در فراق

بہشتم روز یلہ ڈیو ٹھک شہنشاہ
سٹھاہ افسوس کھُت آئی خبر ہت
ہے افسوس سے خبر یلہ مالہ بوزی
یہ پڑھ چھس ایوان سوی آسہ روت
سپاہن بہوش کیٔز اگاش گوس گم
سٹھاہ مدت یتھے پاٹھِن چھہ بہوز
دپن پرین مہ پہوم نہ کنہہ بہانی
بہوے سیت ما و کُن شے چہوم
اتی وژھ شکل جانادر کرن تام
وفانی واژ یلہ یہ چشمہ ناز
وچھانی پیٹھ ست ہے یہ کیا گوم
دپن میانے خدایا کیاژہ کرو ہم
ہے افسوس گو رکن آتش نشانام
ہتا مرگو چھونہ اک دانہ زی ہار
کرون کیاژی کمن خانن اندر اک
کمن جورن ژہ مرگو ونہ وجہ

بچشمہ مو دمُت سوی خفتہ دراہ
ونِک لس لال ہالے دلحزین کت
وہان کنہہ چھکنہ سی دم لبستہ روزی
یہ جاے تراوت بقاس کن دلبگر امت
خدایا شادِ اندر ترادس غم
یدیری وژھ نہ یلہ سے آیہ در ہوش
چھوکن جایہ اندر دلبر نہانی
دوم مے شیچھہ یہ بوزت مائی زم زم
سپاہن راہی پرین سیت گلفام
وچھن زن خفتہ گومت سوشہباز
خبر روز منہ تنگل بر جگر یوم
یہ سینہ دوررکہ نارہ ژہ بر وِہم
یوتامت گوم کرت زن مندن شام
کرت کم شاہزادہ خوار و بیوہ
کمن ستوژنی تھاوتھ کرت اک
ولستہامت کتھوژی مای لاجت

ونُ پرين گڏهو جل درِ پرستان
برابر جامه سوي پيتو واته ناد
انهيءَ بيشڪ گڏهت جامه فلاڻي
بيڪ آن درابه پره گيه پرستان
اٿرُ تت جامس اندر آسوئي جان
تڏهن جامس لشه ني ڪم پواڻي
ڪرت غسلاه مد توارس بده لنس
گلاب وعطر ملوهيس جامه جائي
مفضل گهجي ڪران تت جسم نازس
سٿهاو دو ڏين خسته سو لاهير
ته هيس آرام راتوڪ تي قراره
ڏين پرين انهيءَ صندق زپتون
خلل نا مرگ هن پتهو زانه واسِ
انوڪ صندق از زيتون بادت
لدوڪ از سنگ مرمر لو مناه
تسلي موموه ڪرادت سه لال مال

فلاڻي جامه ڇهوه جاماه اوزران
مه پٽهه بڙ منهنها تو هه پور ٿهاو
وڇهت سوي جامه موزي ڪم گلاڻي
انوڪ گڏهتي سو جلدي جامه جان
سو جامه آسه از خليل الرحمان
اگر ڪاغذه پيه تنهنهي جهوي پواڻي
ولت ٿهاوڪ سو جامه نازنين تن
عبير داد فرو مشڪ خائي
دوان مرهم جهڪس ته ديارس
بيڪ هفته دوان ڇهي رات کپوده
دهس الله فوناڻ جهي لهزاره
بهااله ميانيت منز داره ٿهاولو
گرچهيم آشن بهرزم سيت باپس
ٿهوڪن جاماه نت منز داره ساره
ٿهوڪ تت پٽ سو صندق دلاراه
ڪرون عزم پرستان دراه سي بال

حکایت پارسا و خلیفہ او و زندہ شدن سیّارہ بدعائِ نیک

کران زادی یتھے پاٹھن روایت
بہت اک پارسا تھار ٹت غار
بجنگل آسو سُوی نزدیک الجا
سو جانانہ بیتن کر آسو زاوت
ہمان جنگل سو درویش خدا دوست
زِہ زن فقط دار ٹت ٹت جنگلس جا بے
سٹھا مدت کران یادِ خدا جان
سو طالب راٹ و خدمت کران آسو
وماں درویش پی تس آسو اہم
کرے کہ ضایہ خدمت رنج و محنت
منگان چھو ستہ خلیفہ زا ہتہ کنیزا
نیھے پاٹھن سٹھا مدّت اداگا
دو ہمہ اکہ آب رحمت آو درچوش
کران رُوداہ تھوی کوہ و بیابان

فناں انسانِ کرام چھوی بے نہایت
کران یادِ خدا شب و روز یا یار
بتن سیّار شاہ آسوی سرراہ
زمرگِ ناگہانی ڈاف تراوت
خلیفہ بیت ہت ہمراہ سوای اس
رٹوی یم نام حق تس کرام چھو پردا ے
بجز مولی نہ واقف کا ہتہ انسان
جہ خدمت خون خود پائن جران آسو
منگیم کنیزاہ دے بوتی چھو لازم
دمینا یدمنگگ زی حال و دولت
کمرِ بستہ کران تس خدمتہا کیاہ
زمانے غمِ بفرحت دوارہ بدلیو
کران بارش ز بالا با ہمہ تیش
کنی گیہ آبہ سیتی دشت و یران

کرن ٿڪال گريه گوسو غمگين
ڪرهنت دليش اپس ڪري حالي بد رينه
اتي وڻو دراد جلدي آب ہنت آد
داپس درويشني اي طالب جانس
دسين فيرت خليفن اي خردمند
صبح درامتو لوچهوس آئيس لنام
سراسر سيلابن گريه ويران
فلاني جايه وانوس آم نه تاب
پتو لاکن وڇهم جاياه زير جا ن
تمکو سوي آب ڏ اشت ڪيمس مرور
ٿکوس واراه پکوس منزل ڪر م جاي
نه بوزت آو درويشس سهاه جه مشل
منگوم ڪنتراه ميبنا مال دولت
نه هبو خد منگزاره ڪا نهنه منه هبو
به بوزت طالبن دو يس يه پرچها
اگر ٿي آغه لو زاه منگيه حاجت

مگر نهادن دلس اندر به تسکين
به ساروي حال نام ڪرينس لو دلريش
گوفه اندر سادي سوي آب هت شاد
کتبو آسوک دلنام راس وسناس
خدا هٿو نه هميشه شاد و خرسند
لبو منه آب کو نه ناگو ڪ نه پيغام
پهو کرده ذات ڏيشت ساره پيران
سراسر غيب گومت وسنه آب
الکس طرفس جهو ستهي ناگ شعلان
لدمم سوي آب نار ري آتس ازدها
آناکيا جان شو بان نا ڪهر جهه
ديپا مي منگته ڪنهه جهو هم ڪران هرش
ڏمي بد منگه هم ٿري جاه و حشمت
بهالن سره گوم ٿري هبوكا نهه اد منه
ون ڇهي هم زباني ڪرده هم زاه
نه ڪر امّيد جهم ٿهاه ڪ منت هم

چھوبہ ونہ مطلبس تال و انم ڈت لور
اثر سینوس سٹھاہ ڈلیشت جوانی
بیکدم رڈونہ تمسند دست بکیار
سو آلو مرد خفہ شسند باخم در گوش
شنگت ان سندڑ منے گوسبا
وسہ رھچن آداب ثرھہ درویش گوشاد
کتوک چھوک کمہ ملکوک شاہزادے
دلبس تم چھوی وطن میالوی ہندستان
خیہ چھمبنہ مہ سیبن کرا یا بیچا
زاوّل تا باآخر حال باون
اُتُن سارھی ہمتس اندر بیانہ
دلبس مرد خدا ین کہنہ میرغم
خدا تھونے سلامت ثرہ کار
میرغم نیر بے ڈرو ڈھر سکھر کر
کڈون اک قیچہ سوئم توبیار
دِتُن لس قیچہ دت ای لور فرخند

وتے کر متو چھو مرگن پای بندلوی
دتن پیر باٹ دنیا دار فانی
دتن لس قم باذن اللہ ای یار
سیبن بیار شاہس آو درہوش
گرن دست بستہ تسلیمات بیار
برثرھان درویشن ھس لی تہ آزاد
گرثرھون کوکن ثرہ آسوی آزاد
گرھن آسوم پرستانس پہ ستان
ہنر آہم تندر در راہ بیراہ
فقیرس رازِ دل یکبارہ دان
سراسر راز بینی عاشقانہ
گریے بوچارہ یدھے چھوی ماہم
ہنی حاصل ثرہ تھو دیدار یارہ
وھین کت جایہ چھوی ری لنمگر
انکارس عاشقس تیس دلفگار
یہ ہنجی چھوی زہر آفات ھر فند

[illegible]

الٰهي ڇهوس گمرت در حال مضطر
الٰهي ڪر ته ياري ڪاس خواري
الٰهي ڇهوم غماه دلسي اندر شر
گموت ڇهوس ٿيه پريشان حال از غم
سيڻ سيار يله ٻروهڪن روه آ
سٺهاه منزل ڪرن طي دراه غمگين
يڪان ڇهوي فرو شب وا توي بي ڪجا
ناڪهه يامت ڪن دون اتو حرسند
رڻوڪ منز باگ سيارد لاوا
تهِ ڈيشت شه سيار چوبل چل
گرکهائرت بلن دون ڙج سهمناک
سراسر ديو دو لوي مار سيڻ
حمد پر شاه سيار ان باد دل وجان
يرت حمداه سيڻ بله پرونه رواني
اڪسن جايه سيڻ وارد سوميت
برابر شڪله ڪن لاگت سو انسان

بهوت ڇهوس بيڪس ياد پر لو بهتر
بهر ساعت مه بو زم ناله زاري
بفضل خود بحال من رحم ڪر
فقط از ياري تو برانت مه ڇهم
يڪان باد در دغم ڇهوي عاشقانه
گموت از درد دل ٿيو مرده غمگين
دهن کهاو دهن سنگين ڇلاياه
ڪري کوشش ڪنيو گشيراه بهر چند
دو يو طرفه ڪري ڪ يڪدم گرفتار
دهن کهاو رگاون دورگنه پل
سيڻ افسوس ماره مائي گو خاک
اڪي دبه سيت ياره پاره سيڻ
خدا ياڇهوڪ بلاشڪ ٿي مهربان
يڪان غمگين دل ناله ديوانه
وهين شخصا يڪان باناز قامت
ونن سياره سي اي شاه خوبان

۵۵

نہ کھنوئس یاد نے چنگوی ملالے	گلت گومت سوزن شل ہلالے
ہتن دلدارہ سند یاد درعمم	ون غزلاہ یہوی لس آسوہ ماتم

غزل از سبّار شاہ

دلہ دلدارہ چھیم آزار چانوی	دِ دان نالہ چھوسے بیمار چانوے
سٹھا یدت داں ددیا نو سینہ	نحرہ ینہ چھس مہ چھیم لس خار چانوے
تلوم کوتاہ سفر گوس خستہ جگر	دلس اندر مہ چھوم انوار چانوے
کریس ام عشقنے خستہ یہ کوتاہ	مہ ونتم ژالہ لو آزار چانوے
یہ چھا جانے بتن ہر ساتہ غاصب	برحمت تازہ چھوی گلزار چانوے
کرت کم کم جوان بستہ زہ دلان	ادیزان زلفن شہمار چانوے
چھہ کس طاقت کرن تعریف اوصاف	یہر اطراف چھوی امار چانوے
پیوان یلہ یاد چھوم سوی ناز گیسو	کران چھوم خستہ سوی لہار چانوے
پموت برراہ بوچھوس غملین و آوار	تمنّا ہت بنم دیدار چانوے

چھو نامی چانہ یابت پان شیران
طمع چھوس کرتھے دربار چانوے

تھے پاٹھن داں نالہ سودرشب	سنیوومت وارہ آسوس دورکِ نب

[illegible]

اکی ضربہ جوانن سوی کرن خوار — نتہ اسہ بارشہ ہے بیشک سوہ شہمار

منوشاہ آیہ تم جل لایوتس دب — دست ہیو والیسی یادر سپن رب

بہ بوزت ونوکھ بچھنے کتھو جوان گو — کرن نیکی مہر پٹ منت تمی ہتھو

بچہ ونو ہس چھو شاید ہوکھ کلس تل — جوان نازنین گرہتی وچھن جل

اتی سیمرغ وزھر یکبار از جائے — تجن وف واژ تس نر دیک بیو ائے

بلاپاہ وچھ سیارن پلہ لوانی — دین افسوس چھوی پرواہ دوانی

خبر اسیم ونہہ کیاہ مے حال دلشن — کرہ دیوس ہفس کیاہ چھوس کنھوی زن

کرن دانس عرض یارب تبس چھوک — خرین بیکسن بندوی زہ کس چھوک

مہربانی کرم چھوک میانو یادر — خلاصی کرمہ از دیو ستمگر

درآندم داژ انس سیمرغ در پیش — دنن تس ای حبیباہ گژھہ دلریش

بوہر نفس تل کرتھ مے پور اعدا — بجادت بچہ میانی روز دلشاد

دنے کیہ جوڑہ باہ کھینم و لنتام — اما از میون دشمن زیہ کرت رام

کھتوم تس جانو کتھہ باٹ تلکھہ دالے — مہ غم چھوس غلاماہ جان لالے

زہ دتم چھوک کیتوک کور گن روانے — گژھن چھوی مہربان عالی نشانے

تہ بوزت اوسبارس ہٹت جال — دنن تس چھم سینہ منت عشق لال مال

تمی مضطر چھو سے گومت سٹھا گیر — خبر چھمینہ چھ وتھ کس تورہ اے بیر

۵۷

[illegible]

مگر ای نازنین چھوم چالو محبّت ۔۔۔ مشہم کر زاہ یہ چالوی ژلیاقت

ہبر غم رٹ یہ پرییانوی نشان ہاد ۔۔۔ کرے ہکر جایہ امداداہ پرے چاد

بیکدم تس دتن سوی پرکڈت زود ۔۔۔ دپن تس رٹ یہ چھوی ہڈیتوہ مقصد

اگر زاہ مشکلا واتی ژہ در پیش ۔۔۔ گژھک ہرگاہ کو نہ جایہ ژہ دلریش

یہ پرییانوی ژہ نار س ہاوزن حل ۔۔۔ گژھے حاضر کرے لو مشکلس حل

رٹوی پرشاہ سیارن گوت گو شاد ۔۔۔ سپن از درد و غم یکبار آزاد

ہنن وسیمرغسی رخصت تتی دراد ۔۔۔ یکان چھوی پتہ اتہ اسوی بصد جاد

خبر چھمینہ مہ کیاہ پرو نہ آسہ تقدیر ۔۔۔ بنان تقدیر سی کہنہ چھونہ تدبیر

یکان منزل بمنزل خستہ گومت ۔۔۔ زدرد یاد زن دم بستہ گومت

بیک جا واتو یامت سپنہ حیران ۔۔۔ وچھن اک جنگلاہ گو یژ پریشان

نہ تت بلیچہ وتھاہ نے فیرنس وار ۔۔۔ نہ تت کیریپن اندر کنہ نیرنس دار

سہاد شوار جنگل سہہ تہ ہایت ۔۔۔ تھن جنگلس اندر و ہہون کیا کت

برت آسوی درندہ سیت جنگل ۔۔۔ کران گرہ دش نہی وانہ چھو بالکل

وچھت سیار شاہ یژ حال حیران ۔۔۔ دپن افسوس کیا سنہ چھو پن لو دیشان

باتش ہاون سیمرغہ سند پر ۔۔۔ بیک آن واژ تس نش سے برابر

دپن سیارشا ہس اے خردمند ۔۔۔ گمت ژی کیاہ چھوک مضطر تہ دلبند

خرابان جهڙي قدم ترادان بانان
خبر ڪنهن جهڙي ڪيا ذات نه لکهون
زهجر يار گومت آسو فلباه
پڪان جهڙي اُستا اَستہ خستہ گومت
وداني بيڪسن هندڪس خدا جهڙي
الٰهي نامين حل مشڪلس ڪر
مهرباني ڪرم هرساته پانئي
جهڙو پڙپاڙهن يه دنيا غم ته فرجت
تيغن جهڙي ناف تنتوي شهلوداين
دنان دادي ڪنهاه زي لوز وارے
ديون اڪ آس تس ته هره دنان ناد
اَمانڙ آس بدخوته تباه ڪار
دردڪره هے تهوي تيغ ڪانهنه لوشان
اَمانتس لال مالے خاڪردبي
کهوان منز باگ پرين لڪ دشمن
تمن پرين لسندي آسو نڙ بيم

پڪان جهڙي رفته رفته هن غمو ڪ ساڪ
ڌهن درد دنيا ڪيا مے جهڙم غم
بدبو ڪن آسو درامت دردڪ داه
بدام هجر دلبر آسو مومرت
غريبن عاجزن هندي ملا جهڙو
غماه جهڙين جهڙي پوت درحال مضطر
بهر ساعت مه رد زم مهر بانئي
گهے سوزن عنايت گاه جهڙو رحمت
جهڙ ڪم زنگ سناه مت پاڪ ذات
بهوش وگوش تهو ڪن هوشدار
ڏدن فاتح ممتس لال مالہ ڪن
ممتس لال مالہ هندُئے نش خبر دار
تمامي پره تت منز آسه حيران
ڪران آسي هُئے نس آس خوبي
ستهاه ماهر سه آئے باهمه فن
ڪرڻهان لال مالہ ڏيشت آسو هے بيم

دپان تس آس کورا حتّیٰ جور
وناں تس ناو خیمہ آس پر نور

وچھت شہزادہ کیشر اخوش کیس گور
دپن تس موج کرِ تھم مقصد لہ بور

ترہان ہی میانو دل آسوی یرا بہ
نہ انو تھم برو نیٹھکن چھلک میان تنجر

دپس ملچے یہ کھنو ہم کال کاجے
مہ جانے لولہ نایم پکھہ گاجے

دپس تم موج کیاہ نندہ بانو چھوم نا
یہ بیخو شاہزادہ چھے پانس لو کھم نا

یہ شو بیا کھنو یہ وچھتن کیاہ چھہ شوبان
نگارہ گلعذارہ شاہِ خوبان

اگر موجی زہ کھنکوی چھوی آزاد
گرہ چھے بیزار سینے بو ناشاد

دپس دیو نی الاسے کورِ میانی
مہ چھے لو زم یہ کن پر پاٹھ جانی

مہ گرتھہ ناراض تھاون آدمی زاد
ہمیشہ سیت پانس روز دلشاد

اما شکلِ دگر حالت بناوس
کرِت وردا یہ صورت بدلاوس

خبر چھپیا چھہ انسان کتھہ فسونس
گرتھی کو نہ وفتنہ نیرت کرتی باز

بیکدم وِردہ کرنے دیو نہ تس کیاہ
کھراہ تھاوس ناوت باہمہ جاہ

نہ روزِ من صورت خود گو سو بدر رو
خرہ سیتن سو سپد کونج نزدی

کجا سوی شکل تمسند نازنے سان
کجا پرین نہ آسن زیادہ ممتاز

کجا ستیار شاہ تس ناو شوبان
کجا سوی خرہ اندر گو پریشان

کجا شاہی تسند مشہورِ آفاق
کجا تمسند حسن اندر بنن طاق

مناجات بدرگاہِ الٰہی از زبانِ شاہ سیبار

از درد و غم چھوس بو گومُت بیمار یا اللہ
صدم و الم مے کاستم یکبار یا اللہ

چھُوس ولمتوی یم نفس شومن چھمنہ کینہہ مے زان
نادان چھوس نالان چھوس از زار یا اللہ

واژاس بو درکوی جانان نالہ کیاہ دیوان
غفلت گیم بو گوس گرفتار یا اللہ

اَمِ لولہ تَبَن چھوم مہ کرمُت سینہ بریانہ
کرواتہ بیہ تتو کرِ وُچھن دلدار یا اللہ

چھوم سینہ پھٹومت کینہہ سیتی رٹوسہ عصیانو
از فضلہ پنہ نے سہل کر دشوار یا اللہ

ریوان کوتاہ کال پرائے بالہ یارس بو
ملوث ز رنج و غم چھوان سمسار یا اللہ

کت یاد لس مے پیوم نادن گوس گرفتار
دلدار چھوم ناچھادنے گلزار یا اللہ

دو ہیہ اگہ لال مار کے پیہ ہمارے
ولوک تس بال ھکنا سال نو سہ
دلوئی کپا پیر غمناہ اسپ سوئن لای
گئی پہ ژمردہ تاو تس راوی
اما و چھنہ مہ در صندوق دلدار
سر اسپ چھو سو از لیکاد غالی
تمی افسو سنیدھ بال کمالی
پہ لوزن دراہ پاتے زبال بکرم

گران فاتحہ تس ژھ ماہ تن سال
گران تہ ہماں پہ تن داوا پلوری سال
تیھے پاھٹن گرفت ہر سال ئی تحور
گران تس و مرہ او تاہ جان ولدار پور
ادا ہلیم گر برابر تو ورہ پور
سپین درد فراغل اش تس اوتور

سُوپل ہنوئے کلس لاین سیارہں
وھت حیران گیہ جنمہ دیون پور
بسیارن پل وھن بلیہ جنمہ تراتے
بجیرانی دیس جنمن الا یار
اما ونتم یہ کس حرفاہ زہ جہوی یاد
دیس تم تاز نینن کہنہ مبر غم
کہاہ ڈاجن و نون تس شالہ ما نشاہ
تیھے پاھٹن گذارن روز سیار

تھوی تم ٹوپ بر سر غیب گوش
پیھر بیہ زادہ ئے سوی پل مجبور
سہ در دج لوٹ پلٹ بیہ تھاوی
مبر غم بو کرے نہ کینہہ آزار
گھیے ظاہر گیے غائب تو افتاد
لو ہاڑے وارہ پاٹ ژی لر در خرم
گئی بیہ ترم ژ لوتس و ارہ نیلشاہ
دو ہس ر التس و نان دلدارہ بنی نزار

دربیان قصہ لال مال بعد از بنا کردن منارہ برای جسم سیارہ شاہ و فاتحہ کردن او را سال لبال و رسیدن سیارہ شاہ در پرستان ھمراہ ظاہر دیو

گران راوی روایت حال اظہار
وُدان راتس دوہس لال مال آئی
نہ رو دس گاشن چشمن بے دلوک ہوش

تیھے پاھٹن ذراکن تھاوای یار
لون ورین برابر بال آسی
سپین تم رخ تسندان زنگ پوش

دو ہیہ پیہ موہنہ
چین سپین چھیر ہمہ سیارہں
وھو چلیدی وچھو گیا سرکو بہار ہیں
دیس ہمارس بالہ بارہیں
تیارس کلعدرے اسہ ہمرہ
ہمیں گل بالہ پیہ پیر داتہ دو تھو
زدانی تاہ گرسی پیش پیر سوخالی
اک صندوق تاہ نینول حسن غالی
وچھو سپ ر اسپ ہس بار و جسم
تمن غائب جھلم افسو سنکھ بار و
ودان لال مال جھو ر گو ہم منیں ہیں
بیکار و بالہ بار و سرخ نیر بیس
زمیں ژ کوہیم ہیں جو بیلوہ سرہ سکینی ورہ سر ادا
للاری جیہ سر ان چھ پیچ عاجز سرگاہ چیرے تیر
پہچا ن بالی جانی سرکارتہ ٹھا دن منیں نہر
سرد ان منتظر

خبر جھمپنہ ژلوم کو کن مہ دلبر
خبر چھپنہ دوبارہ زندہ گانی
خبر چھپنہ سوچھوی رتو خرہ بناوت
خبر چھپنہ ہمس آمُت بنِت چھوی
دوان نالہ کران چھے گریہ زاری
سراسر چھپن لوہ اتر کس لو باوے
ہتوکاذو چھپت ما میانو دلبر
ہتاکاذو گیس خلواہ یہ کیہ گوم
ہتاکاذو چھپوطم سینہ وتے کس
دِمے لس ناد بیہ نا باز دلشاد

ڈُوڈت ماگو کڈت نیوم نہ جیگر
ہمس بخشی فقیرن مہربانی
ہمس دیونی نشہ اقدام ٹھاوت
یہ عشقن زرہمس گو مُت سلنت چھوی
خدایا ترادھم لولہ بیماری
ہتاکاذو ہتم یارس ژہ گراوے
خبر کمتان بلائے کھیوم دلبر
سراسر لولہ یا عشق ہر دیتھ بیرم
خبر جھمپنہ ژلوم کرکیا بنیوش
نشاط لوکہ چارس بیہ ہمو داد

غزل در ولہ زاری از لال مال

دسئے ژہ گرھتے دنہ میالبن دلدارس تے
منزونہ اداتت ترادلس کوہ چھس بیکس تے
کمہ سُونہ میانے دِنہ نمے لس مَدُور سس تے
مے سُونہ دادے سنہ کردنم ونتے ژہ لس تے

بقیہ حالات لال مال بیری

وہان پراوی دیوان اس نہ خصالاں
صبح چلو دونہ کرد بلیس پادھر
مفصل دان اگر
کیارے نہ مناؤن کی اشارہ
سیارن داریارہ تنی نزارہ پارہ
بیمار کراچہ جھوی اڑے چالوی مرام
اگرڑی یان مارکی بونتن
گو پارے گرنی اینس تہ کھادو
چھو نلازم مرد پرین اندر انو

بیلدم گو پرستالس حکم سوی
ہے شیچھ سوز ہے لس ظہر مالے
خبر لیہ بوند تہ کیشراہ کئی خوش
بہ چھسنہ کنہہ خبر خرلیس بناوم
سیارن پام ڈیھن ظہرہ باشان
دلس تہ شیچھ مہ اژم از پرستان
نمی اکھوہ نم مہ فاتحہ چھو طم سیارس
نمس سیار شاہ آسو پاڈھو امعشوق
کراں ون وہر چھے لس وہراو تاہ
بو چھیس نمسنز ڈوانی لڑھہ بدرگاہ
خوشی چھم لوگڑھے صبحن روانے
تہ لوزت بگو سیارن ان چھوکن لون
ابا دلشاد گو دلدار بے حد
دپن لس دیوتہ ہای تمنا مہ چھو منا
ہتے موجی لونائے مانے پی سیت
دلسن دلونی ہنا کا نہہ چھو منہ دا راہ

پگاہ لاال ہالہ فاتحہ پارسی چھوی
رذیلے بدخصالے زشت حالے
دپن کھی کھی کرے لاال ہالہ دل عشق
ہوی سیار چھوی پامال تھاوم
دپن لس کن گرژھک کنتہ ای مہر بالہ
چھہ سانی پادشاہ لاال ہال باشان
بجلدی ایزہ صبحس منز اشارس
دلوے نیلا بنی کھیونس سوبا سوہ
چھہ گالان نت وہس اندر سہ کوتاہ
بو رعیت چھس سہ چھم چون مہ شہنشاہ
نمس لاال ہالہ کھت یہ سال پانے
خبر لگہ عاشقس ہم نتھو بیاہ ژلون
دلس تم لولہ ناران زور تے بد
تمن پریل ہندی سیتی نہما
وچھن چھم گلعذارن منز چھہ گل کیت
نمنت کتھہ پاٹ پانس سیت ہمراہ

وڑن نتی اسموا سن خرقہ دالاں
سیارن لوپ دیر پر سراتی دراو
پکان امرتہ کتنی خرقتی اندر زاو
پیر کہنہ لکنہ دیلوی درابیم پلار
کنجس ھنڈہ کسی اندر رو دی بوبیار
نچہ زان اکسی اندر ذھیت
دیون بلدم ودرت کیم اسی خرشندو

٦٤

سیارن بیگ اندر بیرون
اودان داری بلیہ و خیران

سیارن هیته سیتی ڈُٹن هتو
بیکدم آیه پریه دازه داناه
ضیافت کیا نگارنگ گیه زنانی
دهس تا شام عائس سال دتو هے
پرک کلمات تے آیات. برکات
دھان سیباره چھوی سوی سوزبانے
سپتُن آداسو دُوه در گریه زاره
شده فارغ همه کهن چت ضیافت
ونُن پرین انُو دُن ساز دیتار
بیکدم آیه پریه هت چنگ ونے
دنان عشاقنی هند روز ازلاه
اتھه اندر آو هت ساقی سنی ناز
پتھر تھاوک تتی سیتار و سنطور
اما سیارنی دژ لوٹ بر سر
تلُن اک سازه تم رٹه کیا بانداز
ته لوزت پریه سیتی واره بیهوش

دزان تس لوله ذره سیتی تله هتو
لگاوک کیا ونے کنهو کارخاناه
ارِن کھیاوان چھ ارمنه دت انانی
چھ یم دُورک تمن بیه کال دلھہے
سیاره سوز هے تهلیل و کلمات
تھون تم داغ چھوی سینس نشانے
تمس لال ماله پیو مُتا یاد سُوی یار
سٹھہ لال ماله گے حاصل بشاشت
دلو یم سازه سی چھوم شوق بسیار
هنک تس تاره سیتی رت ونن پے
رنگارنگ نو نوی کیا تازه غزلاه
رٹوی سازندن چنو هتو کھبی ساز
ختا یه جرمنی بسکٹ کھوان پور
گوی آهسته پاکھن سوی دلاور
هتن داین تھوی کرد ابه نیدران
لگوک یله سازسی کُن هوش تے گوش

٦٥

سیارن پوره دپوس موج میانی
پنھجے پاھڻ ونان کنھن ده اداگے
دوهه اکه ظاهر درامش پچھے نندکارس
دپوس جھمن الا اسے یار غمخوار
کهیے آسن نه ظاهر جھوک نه نبش پور
اپیچ خبران مه دنھم دلفرارسے
دلیس نھم جه وس نه لائی بعقل ونادان
اکوان میانو مطلب تی کرک حل
دپس جھمن قسم جه عم ماجه هندمے
نه دل جلدی پچو کیا مطلب نه مقصد
دلیس تھم کیا دنے جھس نه بو غمگین
یه ساروی راز پلنے ماده هیے نا
اگرسے شکل خود بیه آسه هیے پور
دپوس جھمن هبر غم اے سیاره
چھه هم لاگت یا نو نے نال یاشان
سپهن استاده جل ساری پلو زال

بهر ساعت مه چانی مهربانی
غمک منزل سیارن سار کرسطے
فقط جھمه بهت پچھے نشه سیارس
نه کیا دردا ه یه چھوی کرتھم خبردار
گهیے غائب گرهان جهه کنا جھو دور
گمز چھس لی جهت ارخد فرانے
اپچ خبراه دنے اپچی کرسے زان
بلاشک اده مادے زری لو بدز هل
یه چانو مطلب نه مانے سربسر نرئے
چھسے چانی کنیراه کرنه ھے بد
اول لھا دمت مه چانے ماجه هم کین
اما چھم شکل دیگر لو کرسے کیماه
سراسر ماقیے ژھل باز ضرور
دمے لو شکل خود واپس نه یاره
سراسر درد کر مت ماجه چھوی جان
بیکدم شکل خود سینی نه فی الحال

٦٦

سيپن سوئي سانوري سانوري جيران
چيڪين بين اندر ديكهيه گربه برشان
سياران راوز آوازه ـ اندازه
ٺهن بابي باڏن ايچيبين بيان

غزل سياره ورواق لال مال

بابره سنگاره ٺهر ٺهر يارو ورنيا
بيانا ٺهوٺهرخانه نادلداره ودنيا

يتوي باوت اراده نم كري كل
لكان آهسته پاڙهن آؤ سوئي ژدر
ڏڏو تل ڏيو نه يكدم درايه شادان
باليوان پري لال مال آزاد
لوته پاڙهن سيارن ٽوپ برسر
برابر واره دربارس اندر ژاد
وڇان ساري اباكانه تس وڇن كر
بهرن ڏڏي كنجس اندر تهاني
يتهي پاڙهن ادايله پورڏه گو
ضيافت كيا رنگارنگ آيه تازه
مئي سرشار چن فرحت لبوك يام
ڏيوك لال ماله رٽتو سازبيندر آ
رٽت سازندره هتو سازوايں
اتهه اندر آؤ سيارس ٺهاه جوش
بيكدم رٽونه سازاه نازدربر
سوتم سندساز دردنيا گتي آسو

سيارن ٽوپ ورد دج ذر كلس حالا
بهت جندس اندر ڏدي سومرور
بيك آن آهو اتهي بيه ديه ريسته ان
بتهر طيه بيٺه ظهره ڏيوان دلشاد
ٺهون آهسته ڇهنڊه سنر درياؤ نبر
كلاه برسر ٺهون نظريه مس آؤ
يه ورداه آسو سازي ٽوپه اندر
وڇهان دربارس اندر كياه بناني
ظهوراه پاتكوئي ريه الماس بيه
بكهت قارغ سهن ساري نوازه
كرڊاك آرڊر آنك سازندران نام
كنتر ڇهڻ نه بيه نانهي مهمانه
نهوئي ٺهو ناشقن گرهه نيرلان
كلس ٽوپ ت سوئي داده
هنين وانين زسوز ناب جيكر
بچتر بهدرباز كريكيانه اٺهي آسو

كياه سنرسر
وارهودين
كياه كياه بنت
جهرمم جهلكيس
دار ودين
بادشاهن ان قدري
بكهنده وڻ

سوئي پاڏپاون واره يه
بادباره ودين
بهار تاي واد دد
زه لله ودين
بنعار سيد
ولاره ودين
اسيس بابين ازلالين
باره ودين

77

دربیانِ ملاقات کردن سیّار شاه همراهِ لالِ مالِ پری

یتھے ماپھٹن دِدان نالہ سو سیّار
لبسوز دِل دِنان یار س پنن زار

سو مستند ساز لالِ مالے کنن گو
دُنیے سپدُس سو دلبر یاد تس پیو

دُن ہے ہے یہ کباه سنہ چھس لُبوزِا
یہ کمُستند ساز چھوم دِل ہِٹ گرزان

الٰہی چھوم سیارن ساز درگوش
یہ شاید آسہ نا سوی راوُم ہوش

الٰہی کرتہ از بیدار مے بخت
سنیو مت چھم بجگر لولہ تپ سخت

الٰہی روی مستند ماوتم بور
گموت یس مُدتک چھم مے اچھو دور

الٰہی آشنا سیّار میا نوی
یہ وادون ساز زتو وندچُھس کرانوی

سپن بیہوش ہی عشقن دِتوس جوش
کنو بوزن سو یائِت ساز مینوش

انوس عشقن مُرز آواره گیہ کیا؟
زنحتِ زر پیٹھ یکبار پیہ کیاه

دِلن زھرٹ لگِتہ منزِ تم مانہ بر سر
سپن بیہوش کیتزاه خستہ مضطر

دُن ہے ہے خدایا کیاه گرُم مے
یہ عشقن نار ہے کتھکن ترُم مے

سپن بلہ حالِ بدتن پیہ زِ خاک
دِتن درعشق و مستی جامنی چاک

نہ ڈیشت پر پیہ آیے تس دیاری
کران چھے ناز نینے غمگساری

مبر عم ای مہربان ذاتِ عالی
گوی کمہ سینہ دِل چانوی ادبالی

چھوافسوساہ کریتا ہرُوی خستہ
یہ بوزت لالہ دراوی ہالہ نش آد
بدیری گے دوشے ردِ وصل مد ہوش
جدا گیمت تمی ژیہ کال الکس اک
پس از مدّت تلوک یکبارگی سر
سپن مشتاق تم رو بیس تہ نازس
دُپس سیارہ نی دلدارہ میانے
ونے کیاہ کم سفر آیم مہ ذر بیش
تجھم و سنختی مہ کیشراہ چانہ بابت
سِٹھامے کر بوٹ ہیو مُت دورکی نار
کڈم ام لولہ نارن نالہ کن زہٹ
ڈپوس لال ہالہ بخشم سوی خطامی
خدا ہن بوزنم بے کسوز نم یار
ژہ یلہ گرہ دراک باحشمت نفرحت
گیس سُی خوش خبر بوزت بودلن د
ژُلم از دل غماہ سپنس بو خوشتر

کرکنا چارہ جوُ ئی اَت عمس نہ
کردِک باہم بالاقاہ یرہ وک چاو
دلوک تم دُ ورِک نارن دلس جوش
سنت گومُنت دلن آسوک یہوی وق
سہل ماچھی رَلن ژیہ کال زہ دلبر
وچھان جہی اِک الکس ہو یش سازس
گکاوس چاپنے امارہ دانہ دالنے
بوگوسے دادہ چانے کوت دلربش
ونہ لوک دانہ دانہ جہومنہ دفت
گیہم چانے امارہ کیت ینگار
بیہم چانے فراقہ دورچ نرٹ
مہربانی کرُم وصلاہ عطاے
گمت د ودِ مہ آسومنا دلس خار
مہ آیم پیہ سالے سُےُ خبر مت
دتم ار فرحت دل مسرتس داد
دوہس راتس بہ روزس شادِ اندلد

٩٩

سٹھاہ مدّت اَ داگوے چنین حال
دپوم پرین کرپوُون چارہ یارس
تموُ دپو ہم ہبر غم اے نگارہ
الوِک صندوق از زیتون بناوِت
خبر کیاؔ چھے بنیومی چانہ بابت
ژہ بلہ تھومک لدت صندوقس اندر
پس از ہفتہ یوان آسمس دوامی
وہر آسس کران بو فاتحاہ جان
بتھے پاچھٹِن اداگیہ نوِ ورِی پور
دوہہ اکہ پریہ مے آیم خبر ہت
دپوِک ؤ چھہ بال از صندوق خالی
صندوقس تنز چھو نہ ممسند نشانہ
یہ بوزِت ژِ پریشان زار غمگین
دِپوم افسوس گوِت سناگوم دلبر
تجسس پریو نیلس ہیہ ماہو ہم راز
دوبارہ زیادہ سپنم مے اَداری

بدپری ہیہ بو آیس باز درحال
ہمیس کیاہ گوم وَدِ وِدِ بانِ ہارس
کرِدِ کہنہ چارہ جوئی گلعذارہ
تھوک تت منز ژہ ای دلدارہ باوِت
قیامت سپدیسُ لوزی حکایت
روانہ در پرستان گیسیہ یا فرہ
گموت آسوم سو کھنوتے چھوحرامی
سوُدو آسوم مہ صبحس شام سیداں
کرس پرِ وردگارن دارہ مغرور
دِنک مے دلخزینہ دلخزین کت
چھوی نہ کہنہ تت منز جسم خالی
سراسر گوِ تباہ سوُی کار خانہ
گیس دلدارہ وائے رہ بے چین
خبر کمہ تان بلائے کھیوم دلبر
وچھوم صندوق خالی ژلمنوی باز
نہ روُ دم گاش نے آشناہ بزاری

ژه هرگز رُودته میانو دانه انصاف
یه بورژ ته سیارس آو سوئی جوش
مه گونا چانه یابت ڈاک نه خاک
سراسر عمر رادُم نادہ چانے
نبر ڇهي کوت عاشق چهي نه پانهوره
تنهوی عاشق لوآسوس جانوای ها
دنے کو ناہ تلیم اندہ تے غم
دہیس ها لِتس ونادی منهو نه آرام
لکهت سیار نامه آسوم بیاک تقدیر
ادا بنتو تام گواک سال مدت
به دل میانوی کردن یکدم گرفتار
اما یله یاد نیوه هم دراس جل جل
خبر روز منه کنهه کو رکن بولائے
به پیش آیم مه مشکل پانه کم کم
غمن اندر سراسر گوس ایرے
اوّل دشمن گیم پنی سپاہ مے

کرت دل میانو از هر راز سی صاف
دُبن تس کیاه ونے ای یار مینوش
اگر مانکت لوہا دے دل کرت چاک
لکیم کنڈزن کبس امه چادہ چانے
کران پان پانه شمس پرٹ ذرت سیوے
پیم دشمن کرُس تموی گرفتار
هر ساعت مه آسم چشمه پُرنم
کرُس کم کم غمن بو بسته دردم
بنان تقدیر سی کنهه چهو نه تدبیر
کرُس ناد لکشی امه فکره بو پت
مشت گو هم سراسر آدتوک یار
دہیس ها لِتس پکان جهس بلے گیم کلل
کموطر فو بو سوی دلدار زبانے
تلوم چانے فراقے کوت دے غم
فقط آسوم خدا مے دستگیر ے
ہمین اندر ہمین ہنری ژهنانے

ہنوم رخصت ہمتس بہ برونٹھ لو ہی درِیس
وچھوم یہ جوش دریا کو نہ نہ تنت تار
بفضلِ ذاتِ مولیٰ بوزتُس تت
پتولا کہ بہ ظہرہ دیو نہ رٹوس
کرِت تھاوِنم ہمی افسون بیسے ساز
یہ روِی مہانوی ہمی تبدیل کرِتھ نی
وَدان آسوس ہس دِ رااتس یہ کیا گم
دِدِ ہے اکہ دامن لو میدانس اندرا
خدا ین لوز نم مے سوز نم یار
قبائے ناز لاگتِھ آسو کیا کہا جان
امی دِ پوزنم مہر غم اے سیارہ
مہِ دِ پوسِ صاحباہ کرماہ مہ کرِتم
دپوم تم صاحبن گرِ ثہ کہنہ مہر غم
وَنان ساری مہ خواجہ خضر چھ ناو
یہ پچھے ہر جایہ منجی رحم آور
ہتوک بہ سر گرِ شک ژہی غیب درسِ آن

ترہ تراوِم پتہ چورِ مس ہنز لس زاس
خدا سپنوم مہ ہر جا یاور و یار
فقط تس دِ اتہ سنز آسیم دلس ست
کرِنِ سِحرو فسون واری زٹولس
خراہ تھاوِنم بناوِت باہمہ ناز
سٹھاہ مدّت ہیوی تمثیل رودنے
خدایا کیا زہ دورِ رلوت می ہیوم
دُدُم دِ اراہ لدُم مے خاک برسر
وچھوم شمعِ صفا نظوات ریشاہ قدآور
سبز وَردی ہتس کیاہ آسہ آشو بان
کرِ یے لوچارہ چانوی دل اوچارہ
باین سختی سفر لولاہ مہ برِتم
کرِ یے شفقت دعای نیک ہر دم
کُلاہ اک تمِ دِرم دپوزنم فکر تراو
اگر سختی پی تھاوِزن ژہ برسر
گہی آسک ژہ ظاہر گاہ بہ پنہان

اَمّا از درایهٔ ظهره دیون بیه لور
پرستانس اندرانو لسن لی همراه
سراسر ازدو هس دیوش رُو دس
ورنے کیا کم ستم تے کم اَلَم ئے
دیوس تم لال اَمالے الٰہی دلآرام
سفر دونوِن دلن اَسه در لوشت آسوه
تیھے پاٹھن برابر تا لصف رات
بوقتِ نصف شب سینارنی ساز
ہتوک تازہ ترین باوُن فسانے

بنخفی ژاس بیه جندس کم عمرِ زوُر
ینجھے پاٹھن بُد وانوس در لطف گاہ
عمونہ داددی سیتی لو مودُس
کرم یه دا سشت پالس رنج و غمے
عطا کرتم مه یدُوے بُڈخطا درام
وچھُن ہرجا یا اَسه سوی زیاک زشت آسیع
بہم دیگر کردک عیشوک ملاقات
انوہی یِه لو ہتوی دابُن باناز
تقویت کن آس نیِ رجانِ جہانے

غزل از زبانِ و بروهی لال مال و سیار شاه

تراو غم بلبلا روز شاد مانے
تازہ گیه سادی کرتہ شاد بانے
واوہ سیت ظلمکه خته جانے
سونتک چادن تراو لوز رانے
کم کم بے زان بیے پار ری آنے

پھلِ نو ستانے آو بہار
پھلِ نو ستانے آو بہار
پژمرده آہی زِہی دلدار
پھلِ نو ستانے آو بہار
سونتک واوان کر بیدار

ھن آک ہیرے ونیه یا بے غ
پھلِ نو سهن شنا ہم کل دا بہار
نازت شیر و شعور پھلِ لوک کہ سوت سهن شنا بے غ
لال مالہ لُوری سرہ سلوک ہے ناشا بے غ
رانت ہنتہ انے پیکس شاہ سیار آس جانے غ
پھلِ نو ستانے آی لالارے
سهرا اسعد سعت نظارہ یار
دولد و ولیه شیاره ونا ئے
شعله سرا اسعد یاران تار بہار
پھلِ نو رساری برسانے
شاد سعد ساری و ئہی زار
داداه دن از

لیل و وره با ونت مجنون لذ جانے
پھلِ نو ستانے آو بہار
تاہی سانہ سانہ ناله دلواریے
زالہ بو کوتاه دوردی کی جار
سالہ ازیه نا شاہ ش ملارے
پھلِ نو ستانے آو بہار

ودیان در آتش اندر خفتن
زہرہ دلو را و وفات او
هم بقضا و کس از کیا ویان
سرا سر مردات گذر و دیک نان زار
وتان عشقه مثال باد یا باد
هم بند زھک لوان ہنال ارم
جوان یا بعد کر آتش فرختک جم
بھرکرینه در عشق ترمس اندر
نکان پش مرنک اندر غم آتک

مفصل بات ساری گیه آذا
ڈرن بانگاہ ببانگ دلربائی
زہ دلبر نندرہ رستوی آس بیدا
دپوس سیّارہ نی اے گلعذارہ
بین بیہ دلیو تہ جن وارہ گانن
چھہ بہتر از گڑھو نیرت از ایجا
مہربانی کرم یاد چھوی زہ محبت
غمس اندر سراسر گیہ جوانی
دپوس لال ہالہ اے فرخندہ رالے
گڑھو یداس لسبوی ہند باشان
اوّل کنہہ چارہ اسند ڈارہ زبارد
اگر پونزے یہ چانوی اے نگارہ
خبر کیاہ حال اسہ دن بیزاری
چھو بہتر اوّلا بدخہ اڈادن
دپوس سیار شاہن گلعذارے
چھہ دل میانوی گھوت مضطر آوارہ

صبح سیپن نہ کو کرن ڈرنہ بانگا
سپن بیدار از خواب صباحی
کران رانس اکس اک حال اظہار
بملک ہند گڑھنوک کرنہ چارہ
غمہ دریا دہ سی دہ یارہ والن
تلو کڑ تاہ سفر گیہ مارہ وارا
گڑھو ہندوستان ان چھم دلس ست
کرد آرام دن در زندگانی
نجبس ہن ہن ودانی چانہ مالے
یہ زہرہ دیلون روزی دشمن جان
یہ اسند جان بدخو خون ہارد
بنامت خرمہ آسم شاہ سیّارہ
کتھاہ تا روز محشر یادہ تھاوی
لنجہ راٹھہ ہت بجہنم واتنادن
نگہ کشرن دہین منز کرنہ چالے
وچھن کر شہر خرہ چشمو دوبارہ

زنانے کنہ نرادہس گندھاک برابر
لذت محلاہ دتوی آرڈر حکامن
کریو ولن شادیانہ واتو سیالے
پئیو ساری پرستانک مہ سالے
یہ آرڈر گو بہر سوہ پرستانس
سراسر آیہ پریہ باہمہ ساز ۳
شیھاہ سوز پالہ دیوبنے ای مہربان
چھوہ مجبوری ہند آسن میر ساس
نہ لوزت شاد گیہ زہرہ دیون لوپر
گیس فرحت دلس اتن گڑھو حال
تجن سیت سیت نیے بنزہ ہمراہ
جمع گے تم شتت از خانماز
بحشمت درایہ تم خوشیہ کران ناز
مبارک لال مالے اچھے کرانی
دیوک لال مالہ نھادیوک محل خاس
مع الفصہ نیک دزہفت جہ شی

سنگ آتش فشانی بڑھہ سنگین تر
تمی لال مالہ پانئے نیک نامن
ہو کھسن باغس سراسر آم سبزار
کھیو از سانہ ساتھاہ سارکالے
گرڈھن از سالہ چھئی شاہ جہانس
کران در محل اچھے نغمہ تہ ناز
پنن انہ زنگشہ ساری سالہ باشان
گرڈھم دلشادیلہ ین ہیا لوکالس
تجن راٹھن دتن تمہ نامہ وردو
کھمو باغیشس لال مالہ از سال
پکان باحشمت جہاہ درایہ بدخواہ
تنے کیتہ ناتمے بدخو جوانہ
پرستانس اندر واتی بصد ساز
خوشی اندر خیالک دم برانی
چھیس لہ نو نوی آئینہ خانس
کران آسک تمن زشہ بائی ادبی

سنن کس دلیل یہ یودایہ شادان
نفرحت بیھ ساری دودلو اشخاص
دتن نہ بنین لال مالے آتش سوزن
دتن نہ تس بہ سکابس اندر بنجہ سنو
سینہ پانہ تس لال مالہ سلاسہ پیادہ
ہیو دوہ دیک لال مالہ باسن
نفرحت سن المسن [illegible]

سرحم تہ سوزن ساری جان
ساری آزاد دو دلو سینہ جان
یہ زنن لال لال انتشہ سپاری
نفرحت اتہ گلکہ اندر کارہ
دیوبن شاہ کلکہ سلامت وارہ
خدا دانہ سانی کامن پارہ
سیپن انجام سانی کام

دوزن الکہ زنہ تم زہرہ ما چھنہ
مر محم آزاد دلن اندیشہ
پکاہ زہرہ نفرحت تھاودو
دلس اندر ہ وہ یادن

[illegible]
دوہس ازدوہس بنز [illegible]
لالک بس از خوشی باحشمت داہ
پکاہ سنو [illegible]
الحکایت [illegible]
پرستانس اندر تھاو [illegible]
دیو پلیاہ دبانن تس پیادہ
تھوک سیاداہ بادونت شاہ عالم
لکی چھالہ شاہی لنن بیکم

بحشمت بیٹھے سُئے بر تخت عادل — شہنشاہی کران از خوی حاصل
وناں اوی یہ بیا پاڑھن فسانہ — سپین سیّار دلوٹے یار جانہ
د پوس لال مالہ اے نازبینہ میانے — تلو کہنہ پرہ اس سیتن نشانے
تہ لک ہنت پرہ بہ پالتس ہیت ہمراہ — پکانی درایہ ساری باہمہ جاہ
غروسانہ لباساہ پیاوک — غم د اندیشہ ساروی دتراوک
الوک ازصنت لی سرخ و سبز ناز — عجب نگینہ زاپاناہ بصد ساز
دلت تن اطلس د کمخواب دیبا — بہر رنگ مخمل و زربفت زیبا
لڑک تن سز بحشمت دارہ لال مال — کران شادیانہ ہر سو فارغ البال
پکان باشان وشوکت درایہ باشان — کردک طے منزلاہ شادان و خندان
یہ اسپ تازہ سیّارے سرفراز — بزین زر ہیت بازینت و ساز
ہمراہ پہ یہ لال مالے پکان چھے — بنازو ساز مختہ زن چھکان چھے

در بیان حالات برادران سیّار بعد از شدن بادشاہ در ملک افغان بکرشمہ دوجانور و ملاقات کردن دوبارہ ہمراہ سیّار شاہ و لال مال

انک یکدم بُلاوِت اہل کاران — ولوک ساردی ہمن احوالِ یاران

چھہ اَس از چاکران شاہ سبحانؔ — سو چھُوی ہندوستانک بڈٔ شہریارؔ

زخانہ درایہ اس تر نحرے شہانہ — جُدا از یکدگر گے بے گمانہ

زجائے یار یارس دُور ترادِن — درین ملک فغان حاکم بناوِن

بناوِن حکمران اس پاکذاتن — دِتُن عزّت اَسے عالی صفاتن

پھہ بہتر اَسہ وِن زماندٔن سو عجز ار — خبر کیاؔ گو ہمس گتو لگو سولاچار

امیرو افسرو دتو ہس صلاح جان — کریو فوجاہ جمع زہاریون جانان

بیکدم حکم شاہی جلد دیاوک — سِٹھاؔ جرّار فوجاہ منگہ ناوک

نشان و فرِ حشمت درایہ افسر — پرستانچ رٹہکِ ت درایہ خوشتر

وگرن کھت باحشم بازیب و زینت — پکان منزل بمنزل پاک طینت

کروک بلہ منزلاہ طی شاد و خوشحال — نفرحت چھی پکان باجاہ و اجلال

اَماڈیو ھوک یوان بُڈ کار روانہ — وگرس ہٹ بردِہنہ ترہنہ اک نغمہ آنہ

کلس تاجاہ دکھی باحشمت و فر — سِٹھاؔ تس سیت سینی فوج و لشکر

اَمس تنہ شیشہ زانیاناہ بصد ناز — عروسا آگرِت پیرادتے ساز

وَلِت تنٔ اطلس و کمخواب و دیبا — عجائب تنگ کیاؔ رتو دلفریبا

بہر سو پر یہ زن حورہ پکان تنٔ — بحیت کیاؔ مُول تختہ چکان تنٔ

بغلگیری گرکی باہم عنایات

گردن دُون بانی بیمن ملاقات

کتھاہ اکہ یاد ییم از خوشی بیان
دونی کنی رتی در اھو یا ملکہ

دربیان حکایت مفلسکم
در افلاس گشتہ بود

دربیان تحفہ شاہ سمہ اسو خستہ احوال
نعمت کبوت لس بادعیال

مفصّل درایہ و نہہ نہہ شاہ بیارس | بشان و زنیک بینس شہارس
بحشمت شاہ ھوک بر کرسئی زر | نیک لال مال محلے خانس اندر
وچھت سوی تخت و جا خوش گہ شہنشاہ | پرژھن باین کر لوم از حال آگاہ
بر ابر باوہس آغاز و انجام | کہ اے شاہا زہ تراوت سو آرام
نصف شب گو ادا اس آس بیدار | ہنگہ منگہ جا نور زی گیہ اظہار
تمو کر گفتگو بایک دگر جان | پھوی باعث سپد اس وات افغان
بنی بہ یت ملکسی منز حاکمی سان | اما کرہ نے پرلیشان و وردن جان
ونے کو تاہ مدّت گو یار جانے | واقہ جانہ روز و شب و دانے
کری یلہ جان ھجرن وارہ بیتاب | نہ رود آرام نے رودی شبس خواب
غمس اندر سپن دونوے برادر | پرلیشان و پشیمان خستہ جگر
بیکدیگر کردی اسہ مشورہ جان | پھو بہتر فوج ہت ہانڈن سو جانان
پس انگہ درای دو نوے ہت یہ لشکر | خدا ین جلد کر فضلاً بمضطر
و نوی کو تاہ سپن اس شاد و آباد | یہ روئے ڈیشت و لوک غنچہ پھلوی زیاد
مہربانی چھہ جانی سے اے برادر | خطا کر بے وفائی کرہ سراسر
مگر آسوی یہ تقدیر خداوند | تھون اس وارہ ملون شاد و خرسند
چھو کر تدبیر تقدیرس بنن سر | منقدّرئی چھو سپد ان اتت بدل کر

نتن کینہ کھنیہ نس چھو تم غذا اسو
کر سرکار تقدیرک رضا اسو
دو ماہہ اکہ در آدو سوی ملہ رزق دارے
ویچھن تحفہ گموز بے کسی کارے
کران بایکدگر ما بر آس پرکال
ات اندر و الو مینی تس سوتی الحال
سو تقدیر کہ اسو ان میلک سو تدبیر
بشکل الس چنگانی تم فقیر

زن اوره ور لدا ...
نچھوی لو پھاکس کر زران
دیوس نفع پنی بہ پیش تہ جایے
مس کنیسی ...
بو مانے نشن ...
دیوس ھ ... انس عطا زود
زہ وچھ ... انس مقطع ... عمر ... انہ اچھی سرباہ
دیوس نفع ... سوی ... برادرنیہ ... وادی ... چھوی
دو چھ ... اندر سپن ... الے ... واپس ...
نوید ... لفظ ... ...

دپن تس آشنے احوال سوی بیان سگو دار
ذرا و بیہ پری نی تف بیہ سگو رد
گاہ بیہ دراو دراہ بیہ زی ازل جنگل
دچھن تن جاے بیہ جنگل پری نی تس جنگ دپانی
[illegible]

لجس ترپیشاه ونئے اندر دچھن آب
باد سن جپ پوئے تس آس شاداب
گیس دریاوہ ہی اندر رھبے اک
سپن غمگین راہی سوئی خانہ
ذرام تدبیرہ نی تقدیرہ کوم در
مفصل رات گیہ آدا اسیر اسر
پکان داتوی بمیدان بلہ سو غمگین
دیوس تقدیرہ نی تدبیر دچھ کیاہ
ونوس تدبیرہ نی اے زشت خویہ
بیکدم کرتمی اک مخنتہ مالاہ
رتی مسکینی بلہ مخنتہ چی مال
بفرحت ٹوپہ اندر وارد تھاہ ان
اما واتو جایہ اکسی زور پیشاب
پتھر تھولتس لگو سنہ کا نھتہ جارہ
ادپھانی آیہ گانٹھاہ تمہ تیوی ہار
تہ ڈیشت گو پریشان حال مسکین

ہنن سوی آب جیو از دست بیتاب
جوانی ترلیش گیس ایرہ در آب
بیہ گویا یو یسی شوپاہ ٹھون ڈک
ونن تس آشنے سار دی بہانہ
ننہ ما آب جیو کوٹھس تنی فر
صبح تھو دراو بیہ در راہ غمخوار
دچھن بیہ تم زہ زن جنگل بصد کین
ہو مسکین زی بنیاوی نا شہنشاہ
زہ دچھ کیتھ پاٹ بخشس آر دیہ
ذرن سوی سوی مفلس ہم خیالاہ
پکانی دراو خرم شاد و خوشحال
پکان در دست ہتھی کہ کینسہ ماد ان
سپن غالب ہمس لف آو سیلاب
پتھر تھاون ہہ لوٹیت فختہ ہارے
دوبارہ گوش کست لد بیہ خجل خوار
بخانہ داتو بیہ سوی باز غمگین

۷۹

[illegible]

[illegible]

سٹھاہ گو شاد ڈین ہیجد چھوڑالن
اُتی کھنو ہیو رلنگن ہیڈھ دلفرا ڈے
ڈینے کیا کوت خوش گوپیان سکین
تہاؤن آگو ساردی زالو ناہ درس
سوز نوہیت گو روانے سوئی خانے
تولم راوہت مہ لیس آسو فخته مارے
بہ پوزت خوش گیس آشنی سراسر
بدریا گرھہ دوانی گاڈہ دارک
گوہی راہی بدریا شاد و خورم
بشادی تہ اتو گھرہ آشنے ون تام
بہ پوزت آیہ سی تمسنز زنانے
فوہن گاڈہ رڈیے از شکم اددرا
بنان تقدیر سی تدبیر چھوی نہ
بمسن ئی آسہ لکھوہن روزانے
شالاہ چھے سیدہ ایچنین ہم
بوین حداہ خدائیس زندہ تھاول

چھو ہنز گاٹھہ اولاہ جلد والن
وچھن آنس اندر سوی فخته مارے
تلن سوی فخته ماراہ تھد ہمکین
نفر حت تھو نہیر تلونے باخلاص
ون لسن آشنے ساردی یبانے
خزان ہیت مادم ذاتن بہارے
ڈین تس ذات پاک ہر کینہ یاور
نصیبس ینم لتسی بیہ زمانہ تارک
رٹن کینہ گاڈہ الیس آو بے غم
سنبھالوک گاڈہ جل جل اینے نام
ہٹرن سنبھالنے تمہ گاڈہ یانے
دچھوکیا گیہ ژلن تقدیر چی ڑانے
ڈلان تدبیرہ ییت تقدیر چھیہ
بنیاہ تت تاقیامت ادلہ بدلے
تلون اسہ آسو سفر وک دریرک غم
دو بارہ بایو بالیس ملہ ناون

[illegible]

[illegible]

[illegible]

بفرحت دراو سیّارِ دلآوار	بنہ زین زر بہ اسپ چاک راہوار
کاکک لال ہال ازان محلہ خانئے	ڈیھست ہیہ بلیٹھہ در آئینہ خانئے
ولیکن زاہ انسی اطلس تہ دیبا	بحشمت درایہ پریہ در ہمہ جا
بشان وزیر ریکان شمشاد و آزاد	بہ اسپ باد پایان آسن دلشاد
ریکان ھمراہ زانپانہ لبِ نار	کران نغمہ حالہ آسی نغمہ تہ ساز
نلوک فوجاہ بے اندازہ ہمراہ	بجاوان باجہ تے نقارہ چھی کیاہ
سِٹھا منزل کریکٖ طے شاد و خنتر	کران جولان اسپن چھی دلاور
وذان طبلہ نقارہ آسن خوش شنود	ذران ہر جایہ صندل عنبر عود
دیٖنہ ہیر آسی ریکان دلشاد و مسرور	گذاران اتھ سمین منز چھ محمور
گہے یالن کھسان در راہِ دشوار	گہے میدانو منز تیز رفتار
گہے دریادہ نی تارہ دِوانی	گہے منز جنگلن زالہ نیولی

در بیانِ حالاتِ دلکش و افزا بعد از روانہ شدن سیّارہ بطرف ہندوستان روانہ شدن فرزند سیّار المرسوم بہ عیار شاہ بابتِ ملاقات با پدرِ خود

بیا اے ساقیا غم تراو ساری	خدایا ے تسک چھو نوزان نالہ زاری

[illegible]

[illegible]

ونوس افزا یہ ای ماہر وزہ غم زاو
کرِ وُن ماہر خس کیاہ ناو ای ماہ
دُیس دلکشہ ونموت چھیہ مِ بیار
کُرن گژھہ ناو اسی شاہ عیّار
مع القصّہ کرِ وک عیّارن تس ناو
رِچھان تس نازنینس آس ہا شان
گوی آدا سیارس ییلہ مدّت پور
پریشان گیہ سٹھاہ آزردہ بیمار
وزیران تہ امیران زارہ پالے
خداشاہس دوبارہ آنہ واپس
اما آرام جان راوُمت نمن آسو
نمس کتہ آسہ آرام لیس یہ دل راؤ
بفکرِ غم ہر یمِژ آس افزا
گمژ فلہ اچھین دلکش دنان زار
وَدان افزا ہتو جانانہ گتو گوک
ہتو دلدارہ کرِ دتھم پارہ جگر

کریمی ذاتہ سنز مدِ نظر تھاوُ
خدا اُسُند بہ بارہ ہا دتن جاہ
مدلواران نگاران بالہ یاران
خدا کرِ حلِ مشکل سہل دشوار
زِنہ تمُ سند ونلے گو تاہ برُک جاو
خبر کنہہ ہنکنہ ایوان از پریشان
دُمژشے بیمار گیہ ازدرد رنجور
وَدان راتس دہس دو لوے اشکبار
کران تمنی دلاسا تے مدا کرے
تمس کیاہ غم مددگار چھو خدایس
عمن اندری جگر کھیوُمت تمن آسو
بنی تس مندن شام لیس شِیل لگو
پدیو کن دراس جیگر گوشہ سند داہ
خدایا کرِ یہ داتم شاہ سیّاہ
کمیو دپو تے پریستانس اندر یوک
یہ کم دپو نم تژہ گرِ ژھنے حال دیگر

[illegible]

[illegible]

کران دلکش وچھت عیار دہ آئس	برفرو شب چھت ماران زہو آئس
شبہ اکہ آد دلکشے پھٹت حال	ودائی گیہ سٹھا غمگین ئیے بال
ہتن بایار بادن این فسانے	گیس فلو ایمنا جانِ جانے

غزل خواندنِ دلکش در فراقِ سیّار شاہ بطریقِ توبقہ

دلبر و دل گوم نیرت پیوم یاد — کیازہ تھادت یوتہی سیتنِ حساد
شوقہ جانے ذوقہ لائے ناد ناد — ناد لائے میانہ سیّارے دلو

غوصہ ترادت میانِ دو بارے دلو

لو کجارس آم بو جر لوسُس دہ — نو بہارس زن بنیومت پیوم پوہ
خستہ کرد وہم استہ باٹ دارا شکوہ — ناد لائے میانہ سیّارے دلو

غوصہ ترادت میانہ دو بارے دلو

کوت کال پرائے بوگارے ناطن — کرہ ہاطہ یار چانِ خوش کتھن
گاہ یو ژالان گاہ چھسے اندرمتن — ناد لائے میانہ سیّارے دلو

غوصہ ترادت میانہ دو بارے دلو

کیاہ سنا غمخوار میانوی کرائے — در شناسرار میانوی کر دئے
خونِ دلکی پیالہ بہ مس کرچئے — ناد لائے میانہ سیّارے دلو

بقیہ حالات عیار شاہ و ملاقات او با پدر و جنگ کردن با بک ودیگر

نن دارہ عیارن لوز یامت
کرن با مادر خود زارہ پایے
پچھو نہ امر خدا لین لو ٹھ قرن جان
اگر لس آس فرزی دانہ باقی
مہر غم پہوس لو چانوی خاکسار؟
مہ پہوم ستو تام یہ آب و نان حرامی
دم صحبتن لو نیرے سوئی غنچہ
مہ پھوم درد ل یہ پاش سوز آتش
یگاہ یو نیر ویرے سوسو جان
انن دالین لو یارشے آیہ زندے
یہ حالاہ لوز یلہ اذ نایہ آئیے
مہر غم سوزہ ہون صحبتس یہ عیار
گمر پھس دادہ تشند لو ادارے

دوان آئے پیش مادر سرو قامت
یہ گریہ غمگین ای مادر بزارے
پچھو دانس وارہ معلوم حال انسان
ہمس انہ یانہ خورم بایہ ساقی
بہر ساعت غلام دالغذا راہ
گرچھی نیتو تام زہ حاصل خوش خرامی
مہ پچھو نہ مال سندے دایہ امار
ہران وہ دوزہ پالس ضعف تہ عشق
دمے ون مالسی لائے پرستان
گندم دارہ لویت نارس تہ گندے
دین دلکشہ اے جانم فدائے
پرستانس اندر زماندہ سیاہ
گمت چھم دالنجہ لو لک یینگکرے

حکایت [illegible] احوال یاران
وون حالات مادر یاد ل زار
[illegible] جملہ بردار
مفصل [illegible] عیاران [illegible]
سوتمگین دل [illegible]
[illegible]

[illegible]

تمن سیتن عیارن تراو پرواز
سپن راهی کرک اکھ منزل لاه طے
دنان یا ذات یارب ڇهوک مهربان
سوٹو سفتن پمس یعقوب سی دراد
دوان وٺن ماہ کنعان نن یعقوب
لبان کونه جایه ڇهونه تمسند نشانو
یکان یله وات اکسی جایه ناگاه
بیا یا ماه ته بیدا ناه ڇهوک جان
ادا کیهه وه گیک اٿه جایه پران
دوهه اکھ دوره ڈلوٹهک فوج بیسا
دلوک یارب یوان کوه ڇهوی غنیمو
ڇهامن مست گیمتی منز لهو لیس
بجلدی سوٹی آن مخبر روانے
سپن راهی سو مخبر سوٹی لشکر
پرزهون حالات شخصاً ڈٹهه بلا شک
وڇهون جرار نوجاه باهمه جاه

گرس هٹهه کهتو لسبا مانه تے ساز
پریشانی عیارس کیاه لس ڇهے
بجلدی واتنا ودم در پرستان
هر سوٹ یار ره نیے در پرستان زاده
ڇهه نحوبس ماله رتئو کیو دبدلس شوب
یکان ناله دیوان سوزه فغان آه
وڇهک اک گلستانو شاد گیه کیو
ات اندر خیمه ورت ودی لصد شان
دهیس راتس پژمان هر کنسیه زبان
ایوان گیه در تحیر جمله سردار
یکان بهر صلح یا بهر جنگ ڇهیا
یه ما بر جنگ آو ڈلشکراه ڇهس
کرڈک دوهیس ره وڇهه کم یم جوانے
تفحص کرنه لگو حالات افسر
دلس ته سِند تمی سوٹی آس سواس
کران مستی اندر ناز و تماشا

اگر چهوه دست زور و طاقت و تاب
یه آکو بوزیا مت شاه سیارن
نظر تراو پر یوی دپو هس نگاره
زبان لاف و گزاف دا باه چهو بائے
فرق کبهه چهسنه چالس ردی خوش
ونن نیزه اکهاه ها دِ پین زور
نه بورت طیش کهتو ژهه شه سیار س
الوک بلیه گره نه چارق تنگ تس زین
سپر گنڈان کمر بت درای باسان
کهسو ساری گرن باشان و شوکت
نیوی بادت کرن گر سپی تنگ دو
دین بس ای نکو سبرت جوانه
مه گر جنگ سیت مے ینم کتیوک چهوک
دپوس تم توره کیا ژی بوت چهی تاو
بو چهوس شهزاده چهم هر طرفه شاهی
بو چهوس خدِ تو مه گڈه هادم بین زور

بیو جلدی بمیدان تو مه چهو و داب
ونن پرین و چهو کوه لکه زارن
جوانا ه چهوی بمیدان چیست سوارم
قدِ رعنا پهلوانا ه چهو جانئے
اما زاگان چهو چالس آبرو بس
نته وا پس گر چهو تو مه کام کیا یور
منگاون گر لدن زین راهوارس
تلن گرزه نه نیزه هم تبر زین
گرِ بس کهتو فوجبی کن ڈرِ نه آواز
صفن اندر برابر گرزه همت
سندی بس شاه عیار بن که و تهکن کو
مه چهوم ژی کن و چهت علاه بو انه
ژه هیو شاه گر لگی لاوبن گلس تک
ژه هیوس نا یکار بن لے ونئے ناو
ژه چهوک مے نش سار سرِ فت تباهی
اده شاید بو باوے کم الوک یور

بیو لوزن نابسی اگر ہم دلسنگا
نئی گرزہ مہواں کوبی بر فکر
دودلسنی گرزہ نس لارن کلس نس
سر عیاری زرہ دو کرن ہاس
نیچے بابھن دوبارہ تلنہ گرزہ
بیو تو کی کڈم نیس شرا و لرزہ
وبکس شہ سیار س گلسنہ جنس
ونن واپس مبتی لے رسنہ جیش
ژہ وچھون میان واریاہ ابے ماک
بیک گرزہ توکت سر دورہ
وچھک ادکس وپان جنگ ارا رچھی
پھت چالس وکس میانہ اطہر ارچھی
بیوی بادت تلن گرزہ دو دسپی
لکاون شاہ سیار س سوی مبتنی
سپہر ژن شاہ سیارن پر بر
کرن سوی گرزہ من سند پھ کرن

پتھر وتھ از سمندان تم دو شیے مرد
کمر ملوت دو شیے تم میل جنگس
سِتھا مدت کران ثھل آئس باہم
کمر لسنہ رٹت عیّار تر ادُن
پتھر ترادت کھتوس سینہ چون شیر
اتی دپوس وینا مے ای شیر خوارہ
وُدان عیّار چھوی راہم جوانی
دپوس سیارہ نی ای شیر خوارہ
عیاران پورہ ولوس اے بد اختر
مہ ید مار کثہ ماری مبا نو مالوی
وُدان چھو سنہ چھو منہ معلوم کوہ چہ مبالونا
دپوس فیرت ہمی اے شاہ نکو نام
عیاران پورہ دپوس اے مہربان
سو شہر ہند کوی شاہنشہا آتہ
سپس پہ اکس ہتھر عاشق دل
گیسن ہنداہ رہہ چھو نہ نام پیغام

اُتھ ملوک بہ پہلو گشتئی کرد
ہتر براہ شیر براہ پتھر ہنگس
سیاران زور وہ کر سہہ ان دُوان دم
بہ آہستہ پتھر یکبارہ یادُن
لتن تل سوی رٹن آئن ستھاہ زیر
نبر دُنہ نیرلس چاس نہ وارہ
دوبارہ چھے ایوان کر زندگانی
مہ دنتم کیازہ چھوک ریوان نزارہ
وُدان چھوس چہم تمنا ک دلس شر
نچو سُند داد کم سنا مال نہ الوی
سوزندے چھا کہ دلون جابہ کنہ گا
زہ کوہ چھوی ہالو تُسند نام پیغام
چھوتس سیار شاہ نا داہ لیسے جان
ولیکن بختی شاید انوس کوس
تمی پہ یہ کرن نانیم ۳ لبمل
یوان کنہہ داد تمسند چھو منہ آرام

٨٧

بشان و فر بحشمت آیه لال مالی — و ازین سیاره نی قضا الی حالی
نه بوزت لال ملے یا نه عیبا یتن — رٹن باد وشی کرینس اره تیر یار
مہر عمم چھیوک شه سانوی دان اپن گا — بہتیم غمم تراد ساری فر خوشیانس
بچھس جانی مہربانو کنیزاه — زه چھوکنا جان میانوی بد غم نیاه
لگے لالو گلالو ماه مثالو — زه چھوکنا عید فرخنکوهی هلالو
بچھس دلشاد ڈیشت رجی جانوی — سر امیر شاه سیارن چوی جانوی
بہر ساعت بچھس غمخوار جانی — غضب تس لسینه روزی باز نالی
دلاسا یڑھ کردک تس نازنینس — کران بو نه دلبر ماه جبینس
دو طرفانے کردک سوہی شادیانے — کران خوشبه چھکیا فوجی لوچوانے
گذارک رات بافرحت بالجا — صبح بهئے بلبلو تلو شور و غوغا
سیارن راحت جان روزه تادون — بحشمت تخلتسی ہٹ بہه تادون
بیئر لال مال بیپار از فرشگاه — دتن جلوه بصد حشمت بصد جاه
به نزد بادشاه سے آیه باناز — کردک باہم ملاقاتاه بهه مساز
شه شمشاد و آزاد زهی برادر — نحو شنحوی با سپن دلشاد خوش
بفرحت آی تهم پیش شهنشاه — کردک عرض و سلاماه واره آدا
سپن باہم ملاقی در کلاسے — دیوک شاهن کر دوں انتظارے

بشان و فر گران کهت ماه شهسوار
سلاح سامانه کند گند روز واره
نه سیتاده هم یکجا رجانب ساز
پیپن استاده با فرحت بصد ناز
سپید با ناز لہ کیمان سوار
بشان و فر بحشمت وارده کار
کهست بر باد پایان ونای شادوان
کہان کے به دو نی عالی شادوان

کری فوجن قدم ولیجه بناری
تا بهوی اردو بیکرم کرده جاری
بهو بیتر اس بکو بتهه فتح الال
کرو جلدی تیاری در تمام حال
دو نال کم اردو پیام از نشتان
مع القصه کرده کی ره مشهور جهان
اخهوراپی بجلدی تا پهون سود
بیتهو ون سوی ماک تینس تا جود

بحشمت لال مال اتهوه در بهوی
کرهان بیهون شادان روی
منقش نقش سوی ... قضا اسو
نقاشن نقش سوی ساری باہم شان
منقش ورای سادی باجن بجاوان
قذان نقاره اسپ ... سکان سیت
لال مال زنا باینس چھکال کسیت
از لطف دل ... وزی بندیت

پشکان ... تانا بندره روز
دوبیر اش ... شکان سوز
بہان ... بهو ... غوغار دیاری
سپین ... بهند بهند ... وار
گہوار ... بس ... اسپ
لوا ... شاه ... بجا